RNI NO. MAHMAR/2020/84035

कायदेविषयक मार्गदर्शन मोफत
संपर्क
ॲड. सुशीला
मो नं 8766507294

BAHUJAN SAURABHA
बहुजन सौरभ

दि. 26 फेब्रुवारी 2026

1934- अकोट फैल, अकोला येथे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या हस्ते दलित तरुण संघांची स्थापना.
संकलन प्रा. यशवंत दुपटे

गुरूवार, २६ फेब्रुवारी २०२६ | वर्ष : ६ | अंक : ६० | दैनिक | किंमत : ₹५/-
Thursday, 26 February 2026 | Year : 6 | Issue : 60 | Daily | Rate: Rs. 5/-

राज्यपालांचे अभिभाषण म्हणजे जुन्याच 20 मुद्द्यांची घासून-पुसून केलेली उजळणी

कर्जमुक्त शेतकरी, भ्रष्टाचार मुक्त महाराष्ट्र दिसला नाही

राज्यपालांच्या अभिभाषणाला काँग्रेसचा विरोध

मुंबई : राज्यपालांचे आजचे अभिभाषण म्हणजे जुन्याच 20 मुद्द्यांची घासून-पुसून केलेली उजळणी असून, हे सरकार राज्यपालांच्या तोंडी खोटे बोलायला लावत आहे, अशी टीका काँग्रेसचे नेते विजय वडेट्टीवार यांनी विधानसभेत आज केली.

राज्यपालांच्या अभिभाषणाला काँग्रेसने विरोध केला. या प्रस्तावावर चर्चा करताना ,छत्रपती शिवराय, फुले, शाहू, आंबेडकरांचे नाव घ्यायचे आणि प्रत्यक्षात त्यांच्या विचारांचा अवमान करायचा, हे या सरकारचे धोरण आहे,असे विजय वडेट्टीवार म्हणाले. राजभवनात बसून छत्रपती शिवाजी महाराज, सावित्रीमाई आणि महात्मा फुलेंचा अपमान करणाऱ्यांना या सरकारने पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित केले. केवळ राजकारणासाठी महापुरुषांची नावे वापरली जात आहेत. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी सर्वांना जगण्याचा समान अधिकार दिला पण राज्यातील मंत्री. दोन समाजात तेढ निर्माण होईल अशी विधान करतात. महायुती सरकारमुळे महाराष्ट्रातील सामाजिक सलोखा बिघडला आहे अशी टीका वडेट्टीवार यांनी केली.

सरकारच्या 2047 च्या 'व्हिजन'चे चित्र रंगवले. वर्ष 2024 मध्ये महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था एक ट्रिलियन करणार अस हेच सरकार सांगत होते. त्याचा विसर पडलेले सरकार आता थेट 5 ट्रिलियनची भाषा करत आहे! एक ट्रिलियनचे काय झालं हेच माहित नाही आणि 2026 मध्ये 2047 ची भाषा करणे संयुक्तिक आहे का? असा सवाल काँग्रेस विधिमंडळ नेते विजय वडेट्टीवार यांनी उपस्थित केला. *शिक्षणासाठी महात्मा ज्योतिबा फुले आणि सावित्रीमाई यांनी दगडधोंडे खाल्ले आणि त्याच महाराष्ट्रात आता राज्यातील 2200 शाळांमध्ये शिक्षक नाहीत, मराठी शाळा बंद पडत आहेत. कुंभमेळ्यासाठी 14 हजार कोटी खर्च करणाऱ्या सरकारने कुंभसाठी दोन हजार कोटी कमी खर्च करावे. त्यातील 2 हजार कोटी शिक्षणासाठी द्यावे ,अस वडेट्टीवार आपल्या भाषणात म्हणाले. सरकारकडे रुग्णवाहिका दुरुस्त करायला पैसे नाहीत, ते 5 ट्रिलियनच्या गप्पा मारत आहे असा टोला विजय वडेट्टीवार यांनी लगावला.*

परिषद व पंचायत समिती पदाधिकाऱ्यांच्या निवडी या तारखेच्या आत होणार जिल्हा

राज्यातील 12 जिल्हा परिषदेचे अध्यक्ष, उपाध्यक्ष व त्याअंतर्गत येणाऱ्या 125 पंचायत समितीचे सभापती व उपसभापती निवडीचा कार्यक्रम 20 मार्च 2026 च्या आत घेण्याच्या सुचना ग्रामविकास विभागाने संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांना दिल्या आहेत.

गरिबांचे पैसे गेले कुठे? घरकुल योजनेतील घरे अजून मिळालेली नाहीत : वडेट्टीवार

मुंबई : राज्यातील घरकुल योजनेतील घरं मंजूर होऊनही गेल्या तीन वर्षांपासून गरिबांना मिळाली नाही. या योजनेसाठी हक्काचा निधी मिळालेला नाही. या गंभीर मुद्द्यावरून आज विधानसभेच्या प्रश्नोत्तराच्या तासात विरोधी पक्षनेते विजय वडेट्टीवार यांनी आक्रमक पवित्रा घेत सरकारला धारेवर धरले. तीन पावसाळे झाले, लोक कुठे राहत असतील याचा विचार करा. सरकार म्हणून जनाची नाही तर किमान मनाची तरी ठेवा, अशा शब्दांत वडेट्टीवार यांनी संताप व्यक्त केला. राज्यात अनेक लाभार्थ्यांना घरकुल योजने अंतर्गत घरे मंजूर झाली आहेत. मात्र, गेल्या तीन वर्षांपासून या घरांसाठीचा निधी रखडलेला आहे. अनेक लाभार्थ्यांनी घरांची बांधकामे सुरु केली आहेत, परंतु पैसे न मिळाल्याने ही कामे अर्धवट अवस्थेत आहेत. लोक आपली घरे सोडून कुठे राहत असतील याचा विचार सरकार करते का? सरकारकडून सतत लवकरात लवकर निधी देऊ ही उत्तर आहेत. हा 'लवकर' नक्की कधी येणार? असा सवाल वडेट्टीवार यांनी विधानसभेत विचारला. दरम्यान, घरकुल योजनेबाबत विधानसभा अध्यक्षांनी गंभीर दखल घेतली. केंद्र शासनाकडून या उपक्रमासाठी किती निधी येणे अपेक्षित आहे आणि तो कधी उपलब्ध होणार, याचा सविस्तर पाठपुरावा करून हे अधिवेशन संपण्यापूर्वी शासनाने संपूर्ण माहिती सभागृहासमोर सादर करावी, असे निर्देश अध्यक्षांनी दिले आहेत.

बीएमसीने 4,248 कोटी रुपयांचा शैक्षणिक अर्थसंकल्प केला सादर

मुंबई : बृहन्मुंबई महानगरपालिकेने (BMC) बुधवारी 2026-27 आर्थिक वर्षासाठीचा शिक्षण अर्थसंकल्प सादर केला. एकूण अर्थसंकल्प 4,248.08 कोटी (US$4.24 अब्ज) निश्चित केला आहे, जो 2025-26 मधील 3,674 कोटी (US$3.67 अब्ज) पेक्षा जास्त आहे. महत्त्वाचे म्हणजे, चार वर्षांनंतर, हे बजेट प्रशासकाऐवजी निवडून आलेल्या नगरसेवकांच्या सर्वसाधारण सभेसमोर सादर करण्यात आले. अतिरिक्त महापालिका आयुक्त (पूर्व उपनगरे) डॉ. अविनाश ढाकणे यांनी अर्थसंकल्प सादर केला. दैनंदिन खर्च आणि शाळेचा विकास यासाठी संपूर्ण शिक्षण बजेट दोन भागात विभागण्यात आले आहे. महसूल खर्च 3,758.08 कोटी आहे, ज्यामध्ये शिक्षक आणि कर्मचाऱ्यांचे पगार, शाळेची देखभाल आणि प्रशासकीय खर्च समाविष्ट आहेत. भांडवली खर्च 490 कोटी आहे, जो नवीन शाळा बांधण्यासाठी आणि विद्यमान शाळांमध्ये मोठ्या सुधारणा करण्यासाठी खर्च केला जाईल.

महापालिका आयुक्त भूषण गगराणी यांनी शिक्षणाचे महत्त्व अधोरेखित करत म्हटले आहे की, चांगले शिक्षण हा प्रत्येक मुलाचा हक्क आहे, विशेषाधिकार नाही. विद्यार्थ्यांची सुरक्षा आणि सुविधा: या अर्थसंकल्पात विद्यार्थ्यांची सुरक्षा आणि सुविधांवर लक्ष केंद्रित केले आहे. सर्व शाळांमध्ये सीसीटीव्ही कॅमेरे बसवण्यासाठी आणि देखभालीसाठी 42 कोटींची तरतूद करण्यात आली आहे. शालेय ग्रंथालयांचे आधुनिकीकरण करण्यासाठी आणि स्पर्धा परीक्षांसाठी पुस्तके पुरवण्यासाठी 5 कोटींची तरतूद करण्यात आली आहे. दहावीत 90 टक्क्यांहून अधिक गुण मिळवणाऱ्या विद्यार्थ्यांना 25,000 ची आर्थिक मदत मिळेल. याव्यतिरिक्त, 'चलो कार्ड' वापरणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी मोफत बस प्रवास योजना सुरूच राहील, ज्यामध्ये 8.70 कोटींची तरतूद आहे. बीएमसीच्या मते, चालू असलेल्या 72 शाळा बांधकाम आणि नूतनीकरण प्रकल्पांपैकी 57 प्रकल्प मार्च 2026 पर्यंत पूर्ण होतील. यामुळे पुढील शैक्षणिक वर्षात विद्यार्थ्यांना चांगल्या सुविधा मिळतील.

बजेटमध्ये डिजिटल शिक्षणाला चालना देण्यासाठी अनेक मोठी पावले उचलण्यात आली आहेत. याअंतर्गत, इयत्ता 9 वी च्या 19,317 विद्यार्थ्यांना टॅब्लेट दिले जातील. यासाठी 21.83 कोटी रुपये ठेवण्यात आले आहेत. आणखी 40 शाळांमध्ये खगोलशास्त्र प्रयोगशाळा सुरु केल्या जातील. 20,000 विद्यार्थ्यांना सायबर सुरक्षा प्रशिक्षण देण्यासाठी, प्राथमिक शाळेसाठी 11.08 कोटी रुपये आणि माध्यमिक शाळेसाठी 11.08 कोटी रुपये ठेवण्यात आले आहेत. हे प्रशिक्षण राष्ट्रीय न्यायवैद्यक विज्ञान विद्यापीठाच्या सहकार्याने केले जाईल.

कला आणि संगीताला प्रोत्साहन

शाळांमध्ये संगीत शिक्षण मजबूत करण्यासाठी 1.35 कोटींची तरतूद करण्यात आली आहे. ही रक्कम हार्मोनियम, तबला आणि सिंथेसायझर सारखी वाद्ये खरेदी करण्यासाठी वापरली जाईल.

एमके स्टॅलिन यांचा प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदींवर हल्लाबोल

प्रधानमंत्री मोदी तामिळनाडूमध्ये जितक्या जास्त सभा घेतील तितका एनडीएचा पराभव मोठा होईल : सीएम स्टॅलिन

चेन्नई : तामिळनाडूचे मुख्यमंत्री एमके स्टॅलिन यांनी प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदींवर तीव्र हल्लाबोल केला आहे. ते म्हणाले की प्रधानमंत्री केवळ निवडणुकीच्या काळात मते मागण्यासाठी राज्याचा दौरा करतात. तथापि, स्टॅलिन म्हणाले की त्यांचा पक्ष, द्रमुक, जनतेचा विश्वास पूर्ण करण्यासाठी पूर्णपणे समर्पित आहे. एका कार्यक्रमात बोलताना मुख्यमंत्री म्हणाले, 'तुम्ही तुमचे भविष्य माझ्यावर विश्वासाने सोपवले आहे. मी निश्चितच त्या विश्वासाला सार्थ ठरवीन. मी माझ्या क्षमतेपेक्षा जास्त काम करत आहे. ज्यांनी मला मतदान केले त्यांच्यासाठीच नाही तर ज्यांनी मतदान केले नाही त्यांच्यासाठीही मी काम करत आहे.' ते म्हणाले,

'निवडणुकीचा हंगाम आहे, त्यामुळे प्रधानमंत्रींनी आधीच तामिळनाडूला वारंवार भेट देण्यास सुरुवात केली आहे. निवडणुकीदरम्यान प्रधानमंत्रींच्या वारंवार भेटींमुळे एनडीए आघाडीविरुद्ध जनतेचा रोष वाढेल. 'एनडीएवर हल्ला चढवत ते म्हणाले,' प्रधानमंत्री जितके जास्त येथे भेट देतील तितके एनडीएचे मोठे नुकसान होईल. त्यांच्या भेटी लोकांना आठवण करून देतात की केंद्र सरकारने राज्यासाठी काहीही केलेले नाही.'

यूपी निवडणूक 2027 मायावतींचे ब्राह्मण कार्ड

लखनऊ : 2027 च्या विधानसभा निवडणुकीसाठी उत्तर प्रदेशच्या राजकारणात ब्राह्मण समुदायाचा प्रभाव अचानक वाढला आहे, ज्यामुळे राजकीय पक्षांना, विशेषतः विरोधी पक्षांना विशेष कारवाई करण्यास भाग पाडले आहे. मायावतींचा बहुजन समाज पक्ष या प्रयत्नात आघाडीवर असल्याचे दिसून येते. पक्षप्रमुख मायावती यांच्या मार्गदर्शनाखाली, अधिकाऱ्यांनी या सूत्रावर काम सुरू केले आहे. बसपा यूपीमध्ये 40 ते 50 जागांवर ब्राह्मण उमेदवार उभे करू शकते असा निर्णय घेण्यात आला आहे. जालौनच्या माधोगड मतदारसंघात याची सुरुवात आधीच झाली आहे

बेकायदेशीर सावकारी रोखण्यासाठी महाराष्ट्र सरकार 2014 चा कायदा आणखी कडक करणार

मुंबई : महाराष्ट्र सरकारने राज्यभरातील बेकायदेशीर सावकारांवर मोठी कारवाई सुरू केली आहे. राज्याचे गृहमंत्री पंकज भोयर यांनी बुधवारी विधानसभेत घोषणा केली की, या बेकायदेशीर कारवायांना आळा घालण्यासाठी सरकार विद्यमान कायदे आणखी कडक करेल. त्यांनी असेही सांगितले की, महाराष्ट्र सावकारी (नियमन) कायदा, 2014 मध्ये आवश्यक बदल केले जातील. चंद्रपूरमधील एका शेतकऱ्याला 8 लाख रुपयांचे कर्ज फेडण्यासाठी त्याची किडनी विकावी लागली त्या दुःखद घटनेवर सभागृहात चर्चा सुरू होती. दोषी सावकारांवर कडक मकोका (संगठित गुन्हेगारी नियंत्रण कायदा) अंतर्गत खटला चालवण्याच्या मागणीवर सरकार गांभीर्याने विचार करत असल्याचे मंत्री म्हणाले. चंद्रपूरच्या या प्रकरणात, परवान्याशिवाय काम करणाऱ्या सहा सावकारांना आतापर्यंत अटक करण्यात आली आहे. प्रशासनाने त्यांची मालमत्ता जप्त करण्याचे आदेशही जारी केले आहेत. पीडित शेतकऱ्याला किडनी काढण्यासाठी कंबोडियाला नेण्यात आले होते. या प्रकरणाची सखोल चौकशी करण्यासाठी विशेष तपास पथक (एसआयटी) स्थापन करण्यात आले आहे. ही पथक आंतरराष्ट्रीय अवयव तस्करी करणाऱ्या टोळीचा पर्दाफाश करण्यासाठी काम करत आहे.

बारामती विमान अपघातात एफआयआर नोंदवण्यास पोलिसांचा नकार

मुंबई : बारामती विमान अपघातासंदर्भात मुंबई पोलिसांनी एफआयआर नोंदवण्यास नकार दिल्याचा दावा राष्ट्रवादी काँग्रेसचे (सपा) आमदार रोहित पवार यांनी बुधवारी केला. ते म्हणाले की, या नकारामुळे महाराष्ट्राचे माजी उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांचा मृत्यू झालेल्या अपघाताभोवतीचा संशय अधिकच वाढला आहे. सरकार आणि सरकारी यंत्रणा कोणाचे तरी संरक्षण करत असल्याचा आरोप रोहित पवार यांनी केला. नागरी विमान वाहतूक महासंचालनालयाने (DGCA) मंगळवारी VSR व्हेंचर्स कंपनीच्या चार विमानांना ग्राउंडिंग करण्याचे आदेश दिले, ज्या कंपनीने 28 जानेवारी रोजी बारामती येथे अपघात केला होता, त्यात अजित पवार आणि इतर चार जणांचा मृत्यू झाला होता. लिअरजेट 45 विमानाच्या (व्हीटी-एसएसके) अपघातानंतर विमान वाहतूक नियामकाने व्हीएसआर व्हेंचर्सचे विशेष सुरक्षा ऑडिट करण्याचे आदेश दिले होते. सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्मवरील पोस्टमध्ये रोहित पवार यांनी दावा केला आहे की, 'अजितदादांच्या विमान अपघाताबाबत योग्य कारवाईची वाट पाहत असताना, काल डीजीसीएचा अहवाल आला, ज्यामध्ये व्हीएसआर कंपनीच्या निष्काळजीपणामुळे हा अपघात झाल्याचे म्हटले आहे.' रोहित पवार यांचा दावा आहे की पोलिसांनी एफआयआर दाखल केला नाही. तथापि, या संदर्भात कोणताही एफआयआर नोंदवला गेला नसल्याने, त्यांनी पक्षाचे आमदार अमोल मिटकरी, इद्रिस नायकवाडी आणि आमदार संदीप क्षीरसागर यांच्यासह दक्षिण मुंबईतील मरीन ड्राइव्ह पोलिस ठाण्यात जाऊन भारतीय दंड संहितेच्या (आयपीसी) तरतुदींनुसार एफआयआर नोंदवण्याची मागणी केली.

दीपक द्वेषाविरुद्ध उभा राहिला आणि यापेक्षा मोठी देशभक्ती असू शकत नाही : राहुल गांधी

नवी दिल्ली : लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी उत्तराखंडमधील कोटद्वार येथील जिम मालक दीपक कुमार यांचे कौतुक केले आणि त्यांना खरा देशभक्त म्हटले. राहुल म्हणाले की दीपक द्वेषाविरुद्ध उभा राहिला आणि दुर्बलांचे रक्षण केले आणि यापेक्षा मोठी देशभक्ती असू शकत नाही.

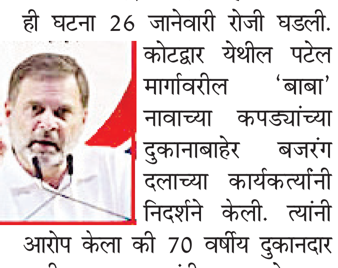

दीपक तेव्हा प्रसिद्धीच्या झोतात आला जेव्हा त्याने एका मुस्लिम दुकानदाराला त्रास देणाऱ्या बजरंग दलाच्या कार्यकर्त्यांना विरोध केला.

राहुल गांधी यांनी दीपक कुमार आणि त्यांचे मित्र विजय रावत यांच्यासोबतच्या भेटीचा व्हिडिओ सोशल मीडियावर शेअर केला. त्यांनी लिहिले की, देशातील लाखो लोकांच्या मनात प्रेम आणि सौहार्दाची भावना आहे, पण त्यांच्या मनात भीती देखील आहे. दीपकने आपल्या धाडसाने लोकांना मार्ग दाखवला आहे. जे लोक द्वेष पसरवतात आणि समाजाला घाबरवतात ते कायर आहेत. त्यांना घाबरण्याची गरज नाही. राहुल म्हणाले की, दीपकने तिरंगा आणि संविधानाचे रक्षण केले आहे.

ही घटना 26 जानेवारी रोजी घडली. कोटद्वार येथील पटेल मार्गावरील 'बाबा' नावाच्या कपड्यांच्या दुकानाबाहेर बजरंग दलाच्या कार्यकर्त्यांनी निदर्शने केली. त्यांनी आरोप केला की 70 वर्षीय दुकानदार वकील अहमद यांनी दुकानाचे नाव बदलावे. यादरम्यान हाणामारी झाली. दुकानदाराच्या मुलाचा मित्र दीपक कुमार याने हस्तक्षेप केला आणि निदर्शकांना तोंड दिले आणि स्वतःची ओळख 'मोहम्मद दीपक' अशी करून दिली. त्यानंतर परिस्थिती तणावपूर्ण बनली. दीपकच्या दुकान आणि जिमबाहेर मोठ्या संख्येने कार्यकर्ते जमले. रस्ता अडवण्यात आला आणि घोषणाबाजी करण्यात आली.

जाहीर सुचना

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मिशन

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मिशनच्या सर्व सभासदांना सुचित करण्यात येत की अनेक सदस्य वार्षिक आम सभेला काही वर्षापासून गैरहजर असतात. संस्थेच्या नियमाप्रमाणे वार्षिक आमसभेत गैरहजर राहिल्यास त्यांची सदस्यता रद्द होऊ शकते. अनेक आमसभेची निमंत्रणे त्यांच्या पत्त्यावर पाठविले. परंतु ती निमंत्रणे वापस आली. तेव्हा संस्थेच्या सर्व सदस्यांनी त्यांचे विद्यमान पत्ते व मोबाईल नंबर संस्थेत नोंदविणे गरजेचे आहे. तरी आपले पत्ते व मोबाईल नंबर संस्थेकडे नोंदवावे ही विनंती.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मिशन
लष्करीबाग नागपूर
दूरध्वनी क्र. 8483024465

Public Notice

Process No : 1082,
Date : 03/02/2026

IN THE COURT OF 3rd JOINT CIVIL JUDGE JUNIOR DIVISION., NAGPUR

Room No.516
Fixed for: 07/03/2026

M.J.C. Case No. 1358/2025
Applicant : 1) Hemant Onkarrao Ladukar
2) Rajani Onkarrao Ladukar
3) Neeta Namdeo Bulbule
--Versus--
Non-Applicants : Nil
Name of Deceased : 1) Onkarrao Nilkanthrao Ladukar
Died On : 05/06/2025
R/o Plot No. 41 Guruprasad Umred Road Near Hanuman Temple Bapu Nagar, Nagpur-440009

Whereas Onkarrao Nilkanthrao Ladukar Died On: 05/06/2025 R/o Plot No. 41 Guruprasad Umred Road Near Hanuman Temple Bapu Nagar, Nagpur-440009 and Whereas Hemant Onkarrao Ladukar & Oth. has presented an application to this Court for grant of Legal Heir Certificate Under the Bombay Regulation Act 1827. This is to give notice to all persons who may dispute the right of the said Applicants Hemant Onkarrao Ladukar & Oth. as Legal Heir of the deceased to appear in the Court of 3rd Joint Civil Judge Junior Division, Nagpur on 7th Day of March., 2026 at 10.30 A.M. there to enter their objections and it is hereby declared that if no sufficient objections is offered on or before the date mentioned above, the Court will forthwith proceed to receive proof of the said Applicants right and to grant them, provided they shall appear entitled thereto a Certificate of Legal Heir of the said deceased. Given under my hand and the seal of the court, that 3rd day of Feb., 2026.

By order of the Court
Asstt. Supdt. (T.W.) Civil Judge Sr. Dn.,
Nagpur.

Adv. Shalini Sawane (Mo. 8766507294)

बहुजन सौरभ

संपादकीय

बामसेफचा मोर्चा : घटनात्मक हक्क, लक्ष्य आणि लोकशाहीची दिशा

नागपूरमध्ये बामसेफचे राष्ट्रीय अध्यक्ष वामन मेश्राम यांच्या नेतृत्वाखाली राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघच्या कार्यालयावर काढण्यात आलेला मोर्चा सध्या चर्चेचा विषय ठरला आहे. कटक येथे अधिवेशन घेण्यास पोलिस आणि संघ परिवाराकडून विरोध होत असल्याचा आरोप करत हा मोर्चा काढण्यात आल्याचे सांगितले जाते. यापूर्वीही अशा स्वरूपाची कृती करण्यात आली होती. या पार्श्वभूमीवर एक मूलभूत प्रश्न समोर येतो, लोकशाही व्यवस्थेत आंदोलनाचा अधिकार जितका महत्त्वाचा आहे, तितकेच त्याचे लक्ष्य आणि उद्दिष्ट स्पष्ट असणे गरजेचे नाही का? भारतीय राज्यघटना नागरिकांना अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य, संघटन स्वातंत्र्य आणि शांततामय एकत्र येण्याचा अधिकार प्रदान करते. हे अधिकार केवळ कागदोपत्री नसून लोकशाहीच्या जिवंततेचे द्योतक आहेत. आंदोलन, मोर्चे, निदर्शने ही लोकशाहीतील वैध आणि मान्य साधने आहेत. कोणत्याही संघटनेने आपल्या मागण्यांसाठी रस्त्यावर उतरणे हा घटनात्मक हक्क आहे; त्यावर प्रश्नचिन्ह लावण्याचे कारण नाही. मात्र प्रश्न आंदोलनाच्या अस्तित्वावर नसून त्याच्या लक्ष्यावर आहे. सामान्यतः मोर्चे शासनसंस्थांकडे वळवले जातात. कारण धोरणात्मक बदल, परवानग्या, निर्बंध, प्रशासकीय निर्णय किंवा कायदेशीर प्रक्रिया यांवर अंतिम अधिकार सरकारकडे असतो. विधानभवन, संसद, मंत्रालय, जिल्हाधिकारी कार्यालय, ही ठिकाणे निर्णयक्षम प्राधिकरणांची प्रतीके आहेत. जर एखाद्या अधिवेशनाला पोलिसांनी परवानगी नाकारली असेल, तर त्या निर्णयाविरोधात कायदेशीर मार्ग उपलब्ध आहेत. न्यायालयीन आव्हान, प्रशासकीय पुनर्विचार, उच्चाधिकाऱ्यांकडे दाद मागणे, हे घटनात्मक मार्ग अधिक परिणामकारक ठरू शकतात. याउलट, संघाचे कार्यालय हे खाजगी आणि स्वयंसेवी संस्थेचे मुख्यालय आहे. ते कोणतेही शासकीय कार्यालय नाही. शासनाचे अधिकृत निर्णय घेण्याचा अधिकार त्या संस्थेकडे नसतो. अशा वेळी खाजगी संस्थेच्या मुख्यालयावर मोर्चा काढण्यामागे नेमका उद्देश काय, हा विचार करण्यासारखा मुद्दा आहे. जर संघर्ष शासनाच्या निर्णयाशी संबंधित असेल, तर थेट शासनसंस्थेकडे मोर्चा वळवणे अधिक तर्कसंगत ठरेल. काहींच्या मते, संघ ही सत्ताधारी पक्षाची वैचारिक प्रेरणा असल्याने त्यांच्यावर थेट दबाव आणण्याचा प्रयत्न असू शकतो. त्यामुळे हा मोर्चा प्रतीकात्मक राजकीय संदेश देण्यासाठी असू शकतो. लोकशाहीत प्रतीकांचे महत्त्व असते; प्रतीकात्मक आंदोलनातून वैचारिक भूमिका स्पष्ट केली जाते. मात्र अशा कृतीमुळे एका खाजगी संस्थेला अप्रत्यक्षरीत्या अधिकृत शक्ती असल्याचे मान्य केल्याचा आभास निर्माण होतो का, हा आत्मपरीक्षणाचा प्रश्न उपस्थित होतो. आंदोलन केवळ भावना व्यक्त करण्याचे माध्यम नसते; ते बदल घडविण्याचे साधन असते. बदल घडविण्यासाठी लक्ष्य स्पष्ट, मागण्या नेमक्या आणि मार्ग घटनात्मक असणे आवश्यक आहे. अन्यथा आंदोलनाचे स्वरूप केवळ राजकीय संदेशापुरते मर्यादित राहण्याची शक्यता असते. आंदोलनकर्त्यांचा हेतू योग्य असू शकतो, त्यांच्या भावना रास्त असू शकतात; परंतु त्या भावनांना प्रभावी परिणामांमध्ये रूपांतरित करण्यासाठी दिशा योग्य असावी लागते. लोकशाहीत मतभेद अपरिहार्य आहेत. विविध विचारसरणी, राजकीय भूमिका आणि सामाजिक दृष्टीकोन यांचा संघर्ष हीच लोकशाहीची ताकद आहे. पण हा संघर्ष तर्क, कायदा आणि घटनात्मक चौकटीतून व्हायला हवा. अन्यथा तो वैचारिक वादापेक्षा भावनिक संघर्षात परिवर्तित होऊ शकतो. आंदोलनाच्या माध्यमातून जर शासनाच्या धोरणांवर प्रश्न उपस्थित करायचे असतील, तर शासनालाच थेट उत्तरदायी धरणे अधिक योग्य ठरते. येथे आणखी एक पैलू महत्त्वाचा आहे, लोकशाहीतील माध्यमांची भूमिका. आंदोलन, मोर्चे, सभा-संमेलन यांची माहिती जनतेपर्यंत पोहोचवणे ही माध्यमांची जबाबदारी आहे. आम्ही कोणत्याही संघटनेचा किंवा व्यक्तीचा विरोध करण्यासाठी नव्हे, तर लोकशाही प्रक्रियेची नोंद घेण्यासाठी आणि जनतेला माहिती देण्यासाठी बांधील आहोत. मोर्चा असेल तर त्याची बातमी आम्ही देऊच; यात कोणतीही शंका नाही. या वेळी बातमी उशीरा मिळाल्याने काही वाचकांनी प्रश्न उपस्थित केला; दुसऱ्या दिवशी ती प्रसिद्ध करण्यात आली. विनाकारण दोषारोप टाळले गेले पाहिजेत. त्याच वेळी, माध्यमांची भूमिका केवळ बातमी देण्यापुरती मर्यादित नाही. लोकशाही बळकट व्हावी, सार्वजनिक कृतींमागील तर्क स्पष्ट व्हावा आणि घटनात्मक मार्ग अधिक सक्षम व्हावा, यासाठी विधायक प्रश्न विचारणेही आवश्यक आहे. प्रश्न विचारणे म्हणजे विरोध नव्हे; ती सजगतेची खूण आहे. आंदोलनाच्या हेतूवर शंका घेणे हा उद्देश नसून, त्याच्या परिणामकारकतेवर विचारमंथन व्हावे हा हेतू आहे. आंदोलन आयोजकांनीही माध्यमांपर्यंत माहिती पोहोचवण्यासाठी सक्रिय भूमिका घेतली पाहिजे. प्रत्येक ठिकाणी स्वतंत्र यंत्रणा ठेवणे सर्वांना शक्य नसते. चळवळीची बातमी व्यापक जनतेपर्यंत पोहोचावी, यासाठी आयोजक आणि माध्यम यांच्यात समन्वय आवश्यक आहे. लोकशाही ही परस्पर जबाबदाऱ्यांवर उभी असते. शेवटी, प्रश्न एका संघटनेचा किंवा एका मोर्च्याचा नाही; तो लोकशाहीच्या परिपक्वतेचा आहे. आंदोलनाचा अधिकार अमूल्य आहे, पण तो विधायक दिशेने वापरला गेला तरच त्याचे खरे मूल्य दिसते. लक्ष्य स्पष्ट, मार्ग घटनात्मक आणि उद्दिष्ट सार्वजनिक हिताचे असेल तरच आंदोलन समाजपरिवर्तनाचे साधन बनते. अन्यथा ते केवळ प्रतीकात्मक कृती ठरते. लोकशाहीत संघर्ष असतो, मतभेद असतात, विचारांची टक्कर असते, पण हे सर्व तर्क आणि कायद्याच्या चौकटीत घडले, तरच ते राष्ट्रहिताचे ठरते. म्हणूनच प्रत्येक आंदोलनकर्त्याने, प्रत्येक संघटनेने आणि प्रत्येक नागरिकाने स्वतःला एक प्रश्न विचारण्याची गरज आहे. आपला संघर्ष केवळ भावनिक आहे का, की तो घटनात्मकदृष्ट्या परिणामकारक आहे? बातमी देणे ही आमची जबाबदारी आहे; आणि विधायक प्रश्न विचारणे ही आमची बांधिलकी. लोकशाही बळकट व्हावी, सार्वजनिक कृतींना योग्य दिशा मिळावी आणि संविधानिक मूल्ये अधिक दृढ व्हावीत, यासाठी आम्ही दोन्ही भूमिका प्रामाणिकपणे पार पाडत राहू. ■ ■

लेखनास प्रोत्साहन द्यायची दानत हवी!

लेखक, साहित्यिकांनी एकमेकांना प्रोत्साहन दिले पाहिजे. कारण साहित्य हे केवळ शब्दांचे खेळ नसून ते विचारांचे, मूल्यांचे आणि चळवळीचे शस्त्र आहे. विशेषतः आंबेडकरी चळवळीच्या संदर्भात लेखणी ही परिवर्तनाची ताकद आहे. पण ही ताकद तेव्हाच प्रभावी ठरते, जेव्हा साहित्यिकांमध्ये भावनिक ऐक्य आणि परस्पर सन्मान असतो.

प्रशंसा करायला कंजुषी का?

एखाद्याने चांगले लिहिले, विचार मांडले, अभ्यासपूर्ण लेख सादर केला, तर मनापासून दाद द्यायला हवी. कौतुक केल्याने आपले काही कमी होत नाही; उलट चळवळीची शक्ती वाढते. दुर्दैवाने आज "like" लाइक करतानाही गटबाजी दिसते. आपल्या गटातील असेल तर कौतुक, नसल्यास मौन किंवा दुर्लक्ष. हा दृष्टिकोन चळवळीला कमकुवत करतो. अहंकार जोपासणे, मत्सर ठेवणे, दुसऱ्याच्या यशाकडे संशयाने पाहणे, या प्रवृत्ती विचार चळवळीला शोभत नाहीत. आपण समता, बंधुता आणि न्यायाची भाषा करतो; मग साहित्यिक वर्तुळातही ती आचरणात दिसली पाहिजे. आंबेडकरी चळवळ मोठी होणार असेल, तर ती केवळ विचारांनी नव्हे तर भावनिक ऐक्याने होईल. एकमेकांच्या लेखनाला प्रोत्साहन द्या. मतभेद असू द्या, पण मनभेद नकोत.

> मला आवडलेल्या लेखाच्या लेखकास मी फोन करून कौतुक करतो. ते मी डॉ. भाऊसाहेब लोखंडे यांच्याकडून शिकलो. माझ्या लेखावर ते अगत्याने बोलायचे. ते कोरोनात गेले.

टीका करा, पण तुच्छता नको. स्पर्धा असू द्या, पण द्वेष नको. आपण एकमेकांना उभारी दिली, तरच नवे लेखक पुढे येतील. आपण एकमेकांचा सन्मान केला, तरच विचारांचा प्रवाह व्यापक होईल. प्रशंसा ही कमजोरी नाही, ती मोठेपणाची खूण आहे आणि भावनिक ऐक्य हीच चळवळीची खरी ताकद आहे.

हीच भूमिका मी नागपूर येथे आयोजित परिवर्तन साहित्य संमेलनाच्या अध्यक्षीय भाषणातही ठामपणे मांडली होती.

अनिल वैद्य
माजी न्यायाधिश
मो. 9657758555

अध्यक्षीय भाषणात मी स्पष्टपणे सांगितले की, साहित्यिकांनी एकमेकांना प्रोत्साहन दिल्याशिवाय विचार चळवळ व्यापक होत नाही. आंबेडकरी चळवळ ही समता, बंधुता आणि बौद्धिक प्रामाणिकतेवर उभी आहे. मग साहित्यिक वर्तुळात गटबाजी, अहंकार आणि मत्सर का दिसावा?

मी तेव्हा नमूद केले होते की, प्रशंसा करायला कंजुषी करू नका. एखाद्याने चांगले लिहिले असेल तर त्याला दाद द्या. त्याच्या लेखनाला लाइक करणे ही केवळ औपचारिकता नसून ती नैतिक साथ असते. आज दुर्दैवाने लाइक करतानाही गट, उपगट, आपले-परके, प्रादेशिक भेद तर जातीभेद अशी विभागणी दिसून येते. हा प्रवाह थांबला पाहिजे. साहित्यिकांनी एकमेकांना उचलून धरले पाहिजे, खाली खेचले नाही पाहिजे. कारण आपण सर्वजण एका मोठ्या परिवर्तनाच्या ध्येयासाठी लिहितो आहोत. मी अध्यक्षीय भाषणात असेही म्हटले होते की, ‘भावनिक ऐक्याशिवाय विचारांचे ऐक्य टिकत नाही. आदर, प्रोत्साहन आणि परस्पर सन्मान हेच चळवळीचे खरे बळ आहे. आपण जर एकमेकांच्या कर्तृत्वाची दखल घेतली नाही, तर नव्या पिढीला कोण प्रेरणा देणार? आपणच जर अहंकार जोपासला, तर समतेचा संदेश कसा देणार? म्हणूनच माझी भूमिका आजही तीच आहे.’

प्रशंसा ही कमजोरी नाही, ती मोठेपणाची ओळख आहे. आणि साहित्यिकांचे भावनिक ऐक्यच आंबेडकरी चळवळीला अधिक व्यापक, प्रभावी आणि सशक्त बनवू शकते.

"Like" आणि प्रशंसा, एक छोटे औषध, मोठा परिणाम. Like आणि मनापासून केलेली प्रशंसा ही केवळ डिजिटल कृती नसते; ती एखाद्याच्या मनाला दिलेली उभारी असते. कधी कधी एक छोटेसे ‘छान केलेस’, ‘अभिनंदन’, ‘तू खूप चांगले करतोस’, हे शब्द एखाद्याच्या दिवसाला नव्हे, तर आयुष्यालाही दिशा देतात. प्रशंसा हे एक औषध आहे. ते आत्मविश्वास वाढवते. ते निराश मनाला आधार देते. ते नात्यांना ऊब देते.

आपण कुणाला मुद्दाम टाळू नये. दुर्लक्ष करणे हेही एक प्रकारचे दुखावणे असते. कधी कधी समोरच्याला मोठी मदत नको असते, फक्त मान्यता हवी असते, आपण त्याच्यासोबत आहोत याची जाणीव हवी असते. पत्नी असो, पती असो, मुले असोत, मित्र असोत त्यांच्या छोट्या-छोट्या प्रयत्नांनाही दाद द्या. त्यांनी केलेल्या स्वयंपाकाला, काढलेल्या चित्राला, मिळवलेल्या यशाला, किंवा फक्त प्रामाणिक प्रयत्नालाही "like" करा. घरात कौतुक असेल तर आत्मविश्वास वाढतो. मैत्रीत कौतुक असेल तर नाते घट्ट होते. समाजात कौतुक असेल तर सकारात्मकता वाढते. Like म्हणजे फक्त बटण दाबणे नाही. तो एक संदेश असतो, ‘मी तुला पाहतोय.’ ‘तुझं प्रयत्न मला महत्त्वाचे वाटते.’ ‘तू एकटा नाहीस.’ जगात टीका करणारे बरेच असतात; प्रोत्साहन देणारे कमी असतात. आपण त्या कमी लोकांमध्ये असूया. लक्षात ठेवा मित्रांनो, तुमच्या एका कौतुकाने कुणाचे मन उभारी घेऊ शकते आणि कदाचित त्यांचे आयुष्यही बदलू शकते. चला तर कौतुक करण्याची संस्कृती निर्माण करू या. तशी दानत प्रत्येकाने दाखविणे गरजेचे आहे. ■ ■

खोट्या विद्यापीठांच्या मुसक्या कशा बांधणार ?

गलगोटीया युनिव्हर्सिटी प्रकारण समोर असताना शिक्षण क्षेत्रात आणखी एक धक्कादायक घटना घडली. ती म्हणजे युजीसी (विद्यापीठ अनुदान आयोग) ने या वर्षीच्या 32 युनिव्हर्सिटी खोट्या असल्याची यादी जाहीर केली. त्यामुळे उच्च शिक्षणाच्या नावाखाली केल्या जाणाऱ्या फसवणुकीविरुद्ध पुन्हा एकदा मोठी कारवाई करण्यात आली आहे. विद्यापीठ अनुदान आयोगाने म्हटले आहे की, या संस्था कोणत्याही वैध मान्यताशिवाय पदव्या देत होत्या. या संस्थांची नावे त्यांच्या अधिकृत वेबसाइटवर अपलोड करताना, युजीसीने स्पष्टपणे म्हटले आहे की विद्यार्थी आणि पालकांनी अशा संस्थांपासून दूर राहावे, कारण या संस्थांमधून मिळवलेली पदवी सरकारी नोकरी किंवा पुढील अभ्यासासाठी उपयुक्त ठरणार नाही.

मुख्यतः अशा युनिव्हर्सिटीला अभय कोण देते? या संस्था कोणाच्या आहेत, हे शोधणे सुद्धा महत्वाचे आहे. ज्या गलगोटियाची जगात चर्चा सुरु आहे त्याला चिनमधून विकत आणलेला रोबोटिक डॉग (यंत्रश्वान) आपलेच संशोधन असल्याचा खोटा प्रचार करण्याची आवश्यकता का भासावी? याच विद्यापीठाला केंद्र शासनाच्या विविध विभागांकडून मागील तीन वर्षात दीड कोटी रुपयेपेक्षा जास्त निधी संशोधणासाठी देण्यात आला आहे. त्याशिवाय अभियांत्रिकी विभागाला 1 कोटी 18 लाख रुपये निधी मिळाला असल्याची बाब समोर आली आहे. दुसरे असे की याच विद्यापीठाचे उच्च शिक्षण संस्थांच्या राष्ट्रीय क्रमवारीत (एनआयआरएफ) संशोदानासाठी पहिल्या पन्नासमध्ये स्थान आहे. ज्या विद्यापीठाने लबाडी करून जगात देशाची इज्जत घालवली आहे. त्या विद्यापीठाच्या महिला प्रोफेसरला निलंबित करून या प्रकरणावर पडदा टाकण्याचे काम करण्यात आले.

असे कितीतरी मान्यताप्राप्त विद्यापीठ आहेत, ज्यामध्ये विद्यार्थ्यांचे आणि देशाचे भविष्य धोक्यात आले आहे. देशातली शहरे बेडकांसारखी फुगली आहेत. मॉल, मेट्रो, रात्रीचा झगमगाट आणि त्यातच शहराच्या कडेला उभ्या असलेल्या गगनचुंबी इमारतीने लोकांना भुरळ पाडली आहे. अशा शहरांवर शिक्षण माफियांची नजर जाणार नाही, असे होणार नाही. त्यांनी टोलेजंग शैक्षणिक इमारती बांधून शिक्षणाचे बाजारीकरण केले आहे. या सर्व संस्था मोठमोठ्या भांडवलदारांच्या आहेत, आमदार, खासदार आणि मंत्र्यांच्या आहेत. अलीकडे अशा खोट्या संस्थांची संख्या वाढली आहे, ही चिंतेची बाब आहे. सुरुवातीला बोगस विद्यापीठाची ही संख्या 20 होती, परंतु आता ती 32 पर्यंत वाढली आहे. याचा अर्थ असा की बेकायदेशीर पदव्या देणाऱ्या संस्थांचे जाळे विस्तारत आहे आणि विद्यार्थी त्याला बळी पडत आहेत. युजीसी नेहमी अशा फेक विद्यापीठाची याद जाहिर करत असते. यावर्षी फेब्रुवारी 2026 ला यादी जाहिर केली. त्यामध्ये दिल्लीतील सर्वाधिक बनावट विद्यापीठांची नावे समोर आली आहेत.

जीवन गावंडे
मो. 7350442920

एकूण 12 संस्था बनावट घोषित करण्यात आल्या आहेत. यामध्ये ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ पब्लिक अँड फिजिकल हेल्थ सायन्स, कमर्शियल युनिव्हर्सिटी लिमिटेड, युनायटेड नेशन्स युनिव्हर्सिटी, व्होकेशनल युनिव्हर्सिटी, एडीआर-सेंट्रिक ज्युरिडिकल युनिव्हर्सिटी, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स अँड इंजिनिअरिंग, विश्वकर्मा ओपन युनिव्हर्सिटी फॉर सेल्फ-एम्प्लॉयमेंट, अध्यात्मिक विश्वविद्यालय, वर्ल्ड पीस ऑफ युनायटेड नेशन्स युनिव्हर्सिटी, इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट अँड इंजिनिअरिंग, माउंटन इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट अँड टेक्नॉलॉजी आणि नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट सोल्युशन्स अशी नावे आहेत. या यादीत इतर राज्यांमधील अनेक नावे देखील समाविष्ट आहेत. उत्तर प्रदेशातील चार संस्थांचा या यादीत समावेश आहे. यामध्ये गांधी हिंदी विद्यापीठ (प्रयागराज) आणि नेताजी सुभाषचंद्र बोस ओपन युनिव्हर्सिटी (अलिगढ) यांचा समावेश आहे. महाराष्ट्र आणि पश्चिम बंगालमधील प्रत्येकी दोन आणि आंध्र प्रदेश आणि कर्नाटकमधील प्रत्येकी दोन संस्था देखील बनावट असल्याचे आढळून आले आहे. शिवाय, पुद्दुचेरीतील दोन आणि केरळ, हरियाणा, राजस्थान, झारखंड आणि अरुणाचल प्रदेशातील प्रत्येकी एक संस्था देखील या यादीत आहे. जगाकडे आता वैश्विक खेडे (ग्लोबल व्हिलेज) म्हणून बघितले जाते. आपण जसे मोबाईलच्या एका क्लीकवर भूमंडल बघू शकतो, तसेच कुठल्याही देशात देवाण घेवाण करू शकतो. जगातली बाजारपेठ युवकांना खुणवायला लागली आहे, त्यांना भूरळ पाडू लागली आहे. झटपट श्रीमंत होण्याच्या नादात काही अपवाद सोडता युवक या भूल भुलैयात फसत आहे. नेमकी हिच मानसिकता लक्षात घेऊन अशी विद्यापीठे ‘प्लेसमेंट - पॅकेज’ची हमी देवून विद्यार्थ्यांना लुबाडत आहेत. ही फसवणूक होवू नये, याची काळजी जशी पालकांनी घेणे गरजेचे आहे, तशीच विद्यार्थ्यांनी सुद्धा. ■ ■

विसावा की एकविसावा

भारतीय अर्थव्यवस्थेत, प्रत्येक माणसाचे जीवनाचे एकच स्वप्न असते की आपले स्वतःच्या नावे आपले घर किंवा निवासस्थान म्हणजे निवारा असावा. हा विषय जितका भावनांचा असतो तितकाच जिव्हाळ्याचाही असतो. आपल्या नावे स्वतःचे घर नाही असे म्हणणे तो आपल्या जीवनचा अर्धवटपणा मानला जातो. वडिलोपार्जित संपत्तीत जरी आपला हिस्सा असला तरी स्वतंत्र आपला निवारा असावा या भावना विवश कल्पनेने विसावा हा निवारा तयार झाला व भाड्याच्या घरात न राहता आता स्वतःच्या मालकीच्या घरातच राहावे असे ठरले.

आपल्या नावाचे घर नाही तर आपले नागरिकत्व धोक्याचे आहे, असाही हल्लीच्या काळात एक समज किंवा गैरसमज निर्माण होत असल्याने नावांने आपले घर असावे हा भय राज्यकर्त्यांनी भारत देशात निर्माण केल्यामुळे ‘माझे घर व माझे वावर’ असावे ही कल्पना बळावली आहे. ‘ज्याच्या हाती वावर, त्याच्या हाती पावर’ ही म्हण सध्या बळ संपादन करतांना आढळते. जमीनीवरचे घर हे कधीही सर्वांचे प्राधान्य असते. पण शहरात जमीनी उपलब्ध नसतांना किंवा असल्यास सर्वसाधारण मध्यम वर्गीयांच्या बजेटच्या बाहेर असल्याने फ्लॅट हाच एक पर्याय उरला असतो. आपल्या पारिवारीक गरजा, मुलांच्या शैक्षणिक सवलती व सुरक्षा या बाबी लक्षात घेऊनच कमी जागेत संयुक्तरित्या निवारा म्हणजेच फ्लॅट. वाढत्या पारिवारीक गरजा व विघटन कुटूंब पद्धती चलणात असतांनाही पारिवारीक संच जवळीक राहण्याची कल्पना जिवंत आहे हे मोलाचेच. भाड्याच्या घरात जास्त काळ न राहता, स्वतःचा निवारा उत्तम ही भावना जागृत आहेच. ‘विसावा’ पान-3, ‘भाड्याचे घर आणि खाली कर’ ही म्हण प्रचलित असल्याने, स्वतःचे निवास हे कधीही उत्तम. एका नौकरीत एक घर, पण तो ही नौकरी अभावी बाहेर वास्तव्य असल्यास संयुक्त परिवार जसे जीवीत

बिपीन स गजभीये
मो. 9823593577

आई-बाबा व त्या सोबत नातवंडाचा भार सोसावयास घरचे जेष्ठ अतिउत्तम व तसेच शाळेत जाणारी मुले-मुली व त्यांचे वेळापत्रक हे संपुर्ण परिवाराला एकत्र बांधुन ठेवण्यात कारणीभूत असतो. त्याची गोडीच वेगळी असते. मग दोन बेडरूम फ्लॅट लहान पडतात. म्हणून एक बेडरूमचा वाढीव फ्लॅट असावा या भावनेने विसावा अपार्टमेंटला 601, फ्लॅटचा विचार झाला, पण पैशाची चणचण व वाढत्या जवाबदारी लक्षात घेता, आर्थिक तडजोड करीत व बजेटमध्ये असतांना घेण्याचा विचार साध्य झाला व डिसेंबर 2025 ला बँकेत नौकरी व व्याजाच्या सवलतीच्या दरात कर्ज उपलब्ध व पात्रता असतांना खरेदी शक्य झाली. जमीन घेऊन घर बांधणे अवघड असते. त्या करीता वेळ व मानसिक तान उतरत्या वयात जेष्ठ पालकांना अशक्यच असते. आई बाबांनी 40 वर्षा आधी घेतलेला फ्लॅटचा दुष्ट अनुभव असतांनाही पर्याय तोच निवडावा लागला. त्यात फरक एकच होता ही विसावा अपार्टमेंट संपुर्ण बांधकाम झालेले व उत्कृष्ट आधुनिक पद्धतीचा असल्याने सर्वांनाच आवडला. बिल्डर नवीन असतांना देखील सर्व काम छान बारकाईने लक्ष देत पूर्ण केले हे विशेष. मराठी माणूस तसेच मृदु स्वभावाचे आणि व्यवहार निटनेटका हेच आवडले. सगळ्यात वरचे फ्लॅट, नागपूर शहराचे नयनरम्य हिरवळ दृष्य याला भर टाकतो. थोडा कोराडी थरमल विद्युत पावर जनरेशनचे होणारे राखेचे प्रदुषण सोडले तर बाकी ओके. गोधनीवरून नागपूर शहराला जोडणारी शहर वाहतुक व 25 नंबरची बस सेवा वेगळाच आनंद देतो. दिल्लीला जवळ करणारी रेल्वे सेवा व आकाशातून भरारी घेणारे विमान वरती बघायला आमंत्रित करते. लिफ्टने वरती ये-जा करणे व तसेच प्रशस्त पायरी हे आनंददायी असते. सौर ऊर्जावर चालणारी यंत्रणा अधिकच लाभदायी. जेष्ठ नागरिकांना व बालकांना फिरायला मोकळे मार्ग व बगीचे तसेच जवळचे असलेले खेळाडूंना क्लब व प्रशिक्षण वर्ग प्रलोभणिय आहेत. विसावा असाच असावा व जीवनही उतरत्या वयात असेच शांत व प्रेमळ असावे. ■ ■

अमृत महोत्सव वर्ष, आदिवासी समाज, समस्या आणि घुसखोरी

मद ग्रेट वुमेन ऑफ द वर्ल्ड : वीरांगणा महाराणी दुर्गावती तिसरी आ. 5 ऑक्टो- प्रा. डॉ. वामन शेळमाके 2025. स्व. मधुकरराव पिपड, माजी आदिवासी विकसमंत्री महाराष्ट्र शासन, मुबई यांच्याशी झालेला संवाद/ मुलाखत. एकुण पृष्ठसंख्या 12 अमृत महोत्सव वर्ष, आदिवासी समाज, समस्या आणि घुसखोरी अमृत महोत्सव्याच्या 75 वर्षात आदिवासी जीवनसंघर्ष तथा सामाजिक, आर्थिक, शैक्षणिक दृष्ट्या, सक्षम नसलेल्या आदिम जमाती विषयी बाह्यसमाजाला (खरे आदिवासी सोडून) म्हणजे इतर भारतीय समाजाला पुरेशी माहिती नाही. महाराष्ट्र तथा इतर राज्यातील आदिम, आदिवासी आणि वन्यजमातीचा परस्परसंबंध तथा गैर आदिवासी समाजाशी आलेला संपर्कामुळे खऱ्या आदिवासीच्या अस्तितवाला धोका निर्माण झालेला आहे. स्वातंत्र्यानंतर खऱ्या आदिवासींना भारतीय संविधानात नमुद केलेल्या उमर कल्मान्वये अधिकार आहेत. त्याशिवाय 5 वी तथा 6 व्या अनुसूचाचा पर्याय असूनही आरक्षणाचा लाभ त्यांच्यापर्यंत पोहचू शकला नाही. खरे सांगायचे झाल्यास अज्ञानी, अक्षर ओळख नसलेला आदिवासी समाज जंगलव्याप्त परिसरात जीवन संघर्ष करीत जगत आहे. शिक्षणाचे द्वार खुले असले तरी नकली/ बोगस आदिवासी समाजाने केलेले अतिक्रमण ही बाब गंभीर समस्थेला वाचा फोडणारी आहे.

महाराष्ट्र पुरते सागांयचे झाल्यास विविध जमाती म्हणजे 47 जमाती (पुर्वी) आणि वर्तमानात 45 जमाती अनेक संकटाना तोंड देत कसे तरी जीवन जगतांना दिसतात. आदिवासी समूहातील प्रत्येक जमातीचे सामाजिक जीवन, शैक्षणिक जीवन, आर्थिक जीवन, सांस्कृतिक गुणवैशिष्टे, रूढी,चालीरिती, पारंपारिक जीवन, विविधतेने नटलेले असले तरी त्यांच्यात ‘ समुहितेची भावना’ जाणवते. ‘आरक्षण’ असूनही शिक्षणाच्या अभावामुळे त्यांच्या घटनादत्त अधिकारांवर बोगस, नकली, गैर आदिवासी सह धनगर, बंजारा, वंजारी इत्यादी समाजाचा डोळा आहे. अगोदरच काही

जातींना भटक्या जमातीचे आरक्षणाचा लाभ मिळत असूनही आम्हाला आदिवासी (s.t)मधून ‘आारक्षण’प्राप्त व्हावे म्हणून धरणे, मार्चे द्वारा आंदोलने करून सरकारवर दबाव यंत्राचा वापर करून आरक्षणासाठी आदिवासीवर म्हणून ‘आरक्षण’द्या अशी मागणी काही आमदार, मंत्री, मुख्यमंत्री भेटून संवादचर्चा करीत आहेत. घटनादत्त अधिकार मिळावे म्हणून महाराष्ट्रातील धनगर, बंजारा, वंजारी इत्यादी जातींनी आदिवासी मध्ये समावेश करावा म्हणून आंदोलनकर्त्यांनी राज्यसरकाराकडे मागणी केलेली आहे. बंजारा, वंजारी व धनगर समाजाचा समावेश अनुसूचित जमातीमध्ये करण्यासंबंधी मागणी जोर धरू लागली आहे. ‘ बिंझवार’ समाजाला आादिवासी समाजातील आरक्षणाचा मिळत असूनही, काहीना तुम्ही बिंझवार नाही ‘ इंझवारा’ आहात म्हणून खऱ्या आदिवासींना घटनादुत्त अधिकारपासून वंचित करण्याचा राजकीय डाव दिसून येतो. म्हणून खऱ्या आदिवासींना डावलून खोटया, नकली, बोगस आदिवासीची आरक्षणातील घुसखोरो थांबविण्यासाठी खऱ्या समाज बांधवांनी सर्तक तथा सावध राहण्याची वेळ आलेली आहे. नकली/ बोगस/ खोटया जातीच्या विरोधात घटनादत्त’ आरक्षणातील घुसखोरी थांबविण्यासाठी खऱ्या समाज बांधवानी सर्तक तथा सावध राहण्याची वेळ आलेली आहे. नकली/ बोगस/ खोटया जातीच्या विरोधात ‘घटनादत्त’ आरक्षणाखाली घुसखोरी थांबविण्यासाठी खरा आदिवासी समाज आक्रमक झाला. पाहिजे. यासाठी सम्पूर्ण खऱ्या आदिवासी समाजाने एकसंघ होऊन ‘ आरक्षणातील घुसखोरी’ हाणुन पाडण्यासाठी एकतेचे प्रदर्शन करून रस्यावर येऊन ‘ आरक्षण’ बचाव अभियान अंतर्गत समस्त खऱ्या आदिवासी बांधवानी घटनादत्त अधिकराचे जतन व संवर्धनासाठी सजग असले पाहिजे. बिंझवार (इंझवार)माडिया गोंड धुर्वेगोंड, राजगोंड, कोलम, हलबा, कातकरी, परधान, महादेव कोळी, ठाकर, भिल्ल, इ. जंगलव्याप्त परिसरात तथा नौकरीच्या निमित्ताने शहरात आलेले आदिवासीचे जीवन संघर्ष पुर्वीसारखेच आहेत. त्यांच्यापुढे विविध आवाहने आहेत. महागाई, दर्जेदार शिक्षण, बेरोजगारी, राहण्यासाठी स्वतःचे घर, सकस अन्न, उच्च जीवनयान , पैसाची (आर्थिक) कमतरता (अडचण), शेतजमीन विकणाऱ्या आदिवासीच्या समस्या, विस्थापित झालेले आदिवासी जसे झारखंड, मेळघाट, काटेकू वाटली, महाराष्ट्रातील आदिवासी समूह विशेषतः गडचिरोली, अहेरी सिरींचा, कारेची ,बेळगाव, हेमलसा, देवरी इत्यादी परिसरातील आदिवासीच्या मूलभूत समस्या जीवघेणी ठरल्या आहेत. शेतजमीन विकल्यामूळे दुसरी कडे शेतमजुरी म्हणून काम करतात. मुलांचे महागडे शिक्षण, अर्धवट शिक्षण सोडून पोटाची खळगी भरण्यासाठी मिळेल ते काम करून जीवन निर्वाह करतात. इ.स 1977 ते 1987 च्या दरम्यान दिवगंत माजी प्रधानमंत्री इदिंरा गांधी यांनी आदिवासीच्या जमिनी आदिवासींना परत द्यावे, अशाप्रकारे आदेश काढला होता. काही आदिवासींना त्यांच्या जमिनी परत मिळाल्या तरीपण त्यांची अंमलबजावणी करणारी यंत्रणा जलद गतीने काम करीत नव्हती. ज्या सेठसावकार, भांडवलदाराकडे जमिनी गहाण होत्या किंवा कर्जामुळे त्यांना जमिनी परत न करता याउलट प्रधानमंत्री मा. इंदिरा गांधीनी आणिबाणी जाहिर केल्याने सेठसरकार, भांडवलदार, जमीनदार सरकारच्या विरोधात गेले. परिस्थिती चिघडत गेली. आदिवासी समाजातील जमिनी परत आदिवासींना मिळत असल्याचे दुःख जमीनदार, भांडवलदार, सावकार इ. ना याविषयी त्यांच्या मनात बदल्याची भावना निर्माण झाली. धरतीचे पापी लेकरे, जंगली, रानटी, आदिवासींना आता जमिन प्राप्त होणार याविषयी राग, द्वेष, मत्सर हळुवारपणे सुरू झाले. तसेच आदिवासी मूळधनी, मूळमालक, मूळनिवासी म्हणून मान्य नव्हते. असे सर्व अतिश्रीमंत, जमीनदार, भांडवलदार, सेठसावकारांनी आदिवासी समाजावर अन्याय, अत्याचार सुरू केले. क्रमशः ■ ■

आदिवासी अस्तित्व

प्रा. डॉ. वामन शेळमाके
मो. 9420973248

वाचकांचे विचारपिठ

बहुजन सौरभ

विचारपर्व : चित्रपदर्शन, चित्रकथा..

या मथड्या खाली दैनिक बहुजन सौरभचे कार्यकारी संपादक विलास गजभिये यानी विस्तारीत लेख लिहून एक ग्रामीण भागातील चित्रकार मनिष रामटेके मु. सोनुली ता काटोल अशा अंधारात दडलेल्या,प्रसिद्धी पासून कोशो दुर असलेल्या हस्तचित्रकलेला परिवर्तन विचार मंच नागपूर या मंचचे आपण अध्यक्ष या नात्याने,सोबत तळागळाची आपण तळमळ ठेऊन, ꖦमुकनायकꖦ वर्धापन दिनानिमित्त दुसरे परिवर्तन साहित्य संमेलन दिघोरी जुनी नागपूर येथे 30/31 जाने ला आयोजित मध्ये मनिषच्या चित्र प्रदर्शनीला आपण स्थान देऊन त्याचे चित्रकलेला प्रोत्साहन दिले, चित्रकार मनिषला माजी न्यायाधीश अनिल वैद्य संमेलनाध्यक्ष यांचे वतीने सत्कार करून सन्मानित केले. *आपण माणस जोडण्याचे चुंबकत्व आहात..* हे आपले स्तुतीतून नाही ते आपले कृतीतून सिद्ध होत आहे. चित्र , चित्रकथेचा इतिहास आपण इतिहास सांगुन चित्रकथेने प्राचीन काळापासून आज तगायत लोकांत,समाजात, साहित्यात काय ? स्थान बिंबविले, शब्द अन् चित्राने समन्वय साधला असता,समाज मनावर काय अधिराज्य गाजवले जाते याची जाणीव आपण विस्तृत लेखात समाजापर्यंत लेखणीने पौचविली, अन् समाजाला जाण करून दिली. की,चित्रकथा समाजात प्रभावी प्रबोधन कसे घडवून आणते. चित्रप्रदर्शनातून शब्द अन् चित्र समन्वय साधत जी साहित्य निर्मिती होते, ती म्हणजे चित्रकथा होय, ही वाचकाला आपलीसी करून जाते. सुसंस्कृत समाज घडविण्यास साह्य करते.आपण 22/2/26 च्या दैनिक बहुजन सौरभ मध्ये, वरील मथड्याचा लेख देऊन साहित्याचा चित्र,चित्रकथेशी काय सबंध आहे त्यासोबत ग्रामीण अंधारात दडलेला चित्रकार मनिषला आपण उजेडात आणलं हे तितकेच खरे... ■ ■

- दिनकर रा मडकवाडे

“ कष्ट करा, फळे स्वत:च मिळतील... ”

बहुजन सौरभ
BAHUJAN SAURABHA

मानसिक आरोग्यासाठी आर्थिक-जीवनशैली सवयी

आर्थिक जीवनशैली सुधारून मानसिक आरोग्य मजबूत करण्यासाठी कृती करणे महत्वाचे आहे. आजच्या वेगवान आणि तणावपूर्ण जीवनात आर्थिक स्थिरता आणि सकारात्मक जीवनशैली हे मानसिक आरोग्याचे दोन महत्त्वाचे आधारस्तंभ आहेत. जेव्हा आपले पैसे व्यवस्थित राहतात, घर-कामाची जागा स्वच्छ असते, पर्यावरणाची काळजी घेतली जाते आणि छोट्या-छोट्या यशांचा आनंद साजरा केला जातो, तेव्हा मनातली चिंता, तणाव आणि नकारात्मक विचार आपोआप कमी होतात. खाली दिलेल्या 5 सोप्या आणि प्रभावी सवयी तुम्हाला दररोजची मानसिक शांती देऊ शकतात. हे केवळ सल्ले नाहीत, तर व्यावहारिक योजना आहेत जे तुम्ही आजपासून सुरू करू शकता.

1. दर महिन्याला बचत करण्याची नियमित योजना :- मानसिक आरोग्यावर सर्वात मोठा ताण येतो तो आर्थिक अनिश्चिततेमुळे. पे-डे प्लॅन : पगार मिळाल्याच्या दुसऱ्याच दिवशी 20-30टक्के रक्कम स्वतंत्र बचत खात्यात ट्रान्सफर करा. 50-30-20 नियम : 50टक्के गरजा, 30 टक्के इच्छा, 20 टक्के बचत/कर्जफेड. ऑटोमॅटिक सिस्टमः SIP, किंवा RD Recurring Deposit सेट करा जेणेकरून पैसे स्वतःच बाजूला पडतील. फायदे मानसिक आरोग्यासाठी भविष्यातील चिंता कमी होते. प्रत्येक महिन्याच्या शेवटी जमा झालेली रक्कम पाहून आत्मविश्वास वाढतो आणि 'मी नियंत्रणात आहे' अशी भावना निर्माण होते.

2. अनावश्यक खर्च ट्रॅक करणे (Expense Tracker) आपण कुठे पैसे वाया घालवतो हे समजत नाही, म्हणून तणाव वाढतो. दररोज 2 मिनिटे संध्याकाळी सर्व खर्च नोंदवा. विशेषतः 'Impulse Buying'(अचानक खरेदी) चिन्हांकित करा. रूल : 500 रुपयांपेक्षा जास्त खर्च असल्यास 24 तास थांबा. मानसिक फायदा : खर्चावर नियंत्रण येताच 'मी माझ्या पैशांचा मालक आहे' असा सशक्त भाव जागृत होतो. अनावश्यक खर्च कमी झाल्याने अपराधीपणाची भावना नाहीशी होते.

3. घर/कामाची जागा स्वच्छ आणि व्यवस्थित ठेवणे 'Cluttered space = Cluttered mind' ही वाक्य अगदी खरी आहे! 10 मिनिटांचा नियम सकाळी उठल्यावर बेड नीट करा, टेबल साफ करा. एकत्र ठेवण्याची सवय : प्रत्येक वस्तूला ठराविक जागा द्या. कामाच्या जागी : डेस्कवर फक्त आजचे काम असू द्या. मानसिक आरोग्यावर परिणाम : स्वच्छ वातावरणात मेंदू अधिक स्पष्ट विचार करतो. चिडचिड, एकाग्रतेची कमतरता आणि डिप्रेशनची लक्षणे कमी होतात. जपानी 'चड्डद्ब5द्गठ्ठ' तत्त्वाप्रमाणे छोट्या व्यवस्थेने मोठा बदल घडतो.

4. पर्यावरणासाठी छोटे पाऊल-प्लास्टिक कमी, रिसायकलिंग वाढवणे पर्यावरणाची काळजी घेतल्याने आपल्याला 'मी काहीतरी चांगले करतोय' असा उद्देशपूर्ण भाव मिळतो, जो डिप्रेशनविरुद्ध सर्वोत्तम औषध आहे. दररोजचे छोटे बदल : स्टील किंवा काचेच्या बाटल्या वापरा. बाजारात जाण्यापूर्वी स्वतःची बॅग घ्या. घरी कचरा वेगवेगळा करा (Dry & Wet waste). प्लास्टिकच्या एकदा वापराच्या वस्तू टाळा. मानसिक फायदा : 'मी पृथ्वीला मदत करतोय ' ही भावना एन्डोर्फिन्स वाढवते आणि दीर्घकालीन उद्देश देते, ज्यामुळे जीवन अधिक अर्थपूर्ण वाटते.

मनःस्वास्थ्याचा प्रवास

प्रवीण गांगुर्डे
मो. 9890631933

5. दररोज 1 छोटी उपलब्धी साजरी करणे (Celebrate Wins) आपण फक्त मोठ्या यशाची वाट पाहतो आणि छोट्या गोष्टींकडे दुर्लक्ष करतो, त्यामुळे मन निराश होते. दररोज संध्याकाळी 'आज मी काय चांगले केले?' असा प्रश्न विचारा. उदाहरण : व्यायाम केला, बचत केली, खोली साफ केली, कचरा वेगळा केला - यापैकी एक ही काम केल्यास आनंद साजरा करा! स्वतःला! म्हणून शाब्बासकी द्या, स्माईल इमोजी पाठवा किंवा आवडते गाणे ऐका.

मानसिक आरोग्यावर जादू : दररोजचा छोटा डोपामाइन बूस्ट मूड उंचावतो, आत्मसन्मान वाढवतो आणि 'मी पुरेसा आहे' असा विश्वास निर्माण करतो. शेवटचा विचार या पाच सवयी एकत्र जोडल्याने तुमचे आर्थिक, शारीरिक, मानसिक आणि पर्यावरणीय आरोग्य एकाच वेळी सुधारते. सुरुवातीला कठीण वाटेल, पण 21 दिवस सातत्याने केल्यावर ही सवय बनते आणि जीवन अधिक हलके, आनंदी आणि नियंत्रित वाटू लागते. आजच सुरुवात करा- बचत खाते उघडा, Expense Tracker डाउनलोड करा, टेबल साफ करा, प्लास्टिकची बाटली बाजूला ठेवा आणि आजच्या एका छोट्या यशाचा आनंद साजरा करा! मानसिक आरोग्यासाठी आर्थिक-जीवनशैली सवयी किती महत्वाच्या आहेत हे आपण पाहिले. तुमचे मानसिक आरोग्य ही तुमची सर्वात मोठी संपत्ती आहे. ती सांभाळा, ती वाढवा. मानसिक आरोग्यासाठी आर्थिक-जीवनशैली आणि सवयी सुधारून आर्थिक नियोजनमधून मानसिक आरोग्य उत्तम ठेवण्यासाठी आपणास शुभेच्छा. ■ ■

हे तर होतंच राहणार !

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

माणसाचे मन हे असे मकान आहे जेथे प्रत्येकाला जागा मिळतेच असे नाही. कारण आयुष्य हे कुणालाही बांधील नसते. माणूस एकमेकांच्या संबंधात बांधल्या जातो तो केवळ भावना, आशा, अपेक्षा आणि विख्वासाच्या धाग्यांनी. एकदा का एकमेकांशी मने जुळली तर समोरची व्यक्ती काहीही बोलली नाही तरी त्या व्यक्तीच्या चुप्पीवरून त्यांच्या मनातले दुःख, भावना सहज ओळखते. पण कधीकधी काही प्रसंग असे घडतात की, एकमेकांची साथ संगत सुटते किंवा नाईलाजाने सोडावी लागते. ' जिंदगी को समझना बड़ा मुश्किल है, कोई सपनों के ख़ातिर अपनों से दूर हो जाता है, और कोई अपनों के ख़ातिर सपनों से दूर हो जाता हैं 'कधीकधी काही गैरसमज किंवा ईतर काही घटना एवढ्या अनपेक्षितपणे घडतात की, ज्याची कधी कल्पनाही केलेली नसते. कुणाच्याही मनात जेव्हा स्वार्थ, अहंकार, राग किंवा अन्य काही भावना निर्माण झाल्या की, मनाचा संकुचितपणा निर्माण होतो मग ' जब सोच में मोच आ जाती है, तब रिश्ते में खरोंच आ जाती है ' असा अनुभव कित्तेकांना येतो. त्यावेळी समोरची व्यक्ती साथ सोडून गेल्यावर अशी अवस्था होते की, ' गम मिला तो, रो न सके, खुशी मिली तो, मुस्कुरा ना सके, ये जिंदगी भी क्या जिंदगी है, जिसे चाहा उसे पा ना सके 'तेव्हा काय करावे? हे सुचत नाही. मनात विचार येतो की, आपण हे काय करून बसलो ? कुणावर विश्वास ठेवला? ' भटक रहे है राहों में, मंज़िल का ठिकाना नहीं है, ये कहाँ ले जा रही है जिंदगी, जहां हमें जाना ही नहीं 'आयुष्य हे असेच असते. ' हासिल ए जिंदगी, हसरतों के सिवा कुछ भी नहीं, ये मिला नहीं, वो किया नहीं, ये हुआ नहीं, वो मिला नहीं ' ह्याच विवंचनेत आयुष्य निघून जाते. एवढ्या छोट्याशा आयुष्यात आपल्या वाट्याला एक ना अनेक अशा कितीतरी अनपेक्षित घटना घडतात त्याला सामोरे तर जावेचं लागणार. कारण त्या शिवाय दुसरा कोणताही पर्याय आपल्याला उपलब्ध नसतो. ' कुछ नुमाइशें है , कुछ फ़रमाइशें है, जिंदगी के हाशिए पर, अनगिनत गुंजाइशें है, ईस छोटीसी जिंदगी में, जाने कितनी आजमाईशें हैं जो कुणी सोडून गेला त्याला हे सांगताही येत नाही की, बाबा रे !' जहाँ से तुम मोड़ मुड़ गए थे, ये मोड़ अब भी वहीं पड़े हैं, हम अपने पैरों में, न जाने कितने भँवर लपेटे खड़े है. ■ ■

होळी लहान, पोळी दान.. नशामुक्तीचा संकल्प महान

दरवर्षी राज्यभरातून हजारो पुरणपोळ्या वाचून गरजूंना पुरविण्याचे काम महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती करते. पूजा करून होळीला पोळीच्या नैवेद्य अर्पण केला जातो. क्षणार्धात पोळी जळून खाक होते, याच पोळीने देशातील दारिद्र्य रेषेखालील कोट्यावधी देश बांधवांच्या पोटात पेटलेली भुकेची होळी काही जणाबाबत एक वेळ तरी शांत होईल ना, भुकेल्याला अन्न हाच खरा धर्म ही संत गाडगे बाबांची शिकवणूक प्रत्यक्षात येईल. पोळीची चवच माहीत नसणाऱ्या या देश बांधवांचा विचारच होळीत पोळी टाकण्यापासून आपल्याला परावर्तन करू शकतो. शहरातील रस्त्याची दुरावस्था हा नेहमीच नागरिकांच्या नाराजीचा विषय असतो. आपल्याच पैशातून तयार केलेले डांबरी रस्ते होळीमुळे खराब होतात हे टाळण्यातच सुजाण नागरिकत्व नाही काय? होळीच्या सणातील आनंदाचा सामुदायिक जीवनाचा भाग कायम ठेवायचा; परंतु त्याला काल सुसंगत विधायक रूप द्यायचे हा प्रयत्न गेली 37 वर्ष महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती करत आहे. होळी केली जाते पण कशाची? सण साजरा करू इच्छिणाऱ्या भागातील नागरिकांनी एकत्र जमायचे. स्वतःची शक्ती, वेळ यांचा मेळ घालत आपल्या आजूबाजूचा जमेल तेवढा परिसर झाडून लख्ख करायचा. जमा होणाऱ्या कोरड्या कचऱ्याची होळी पेटवायची. त्याचबरोबर माणूस म्हणून आपणा सर्वात असणाऱ्या दुर्गुणांचा एक प्रतिकात्मक पुतळा करायचा. त्याच्या विविध भागांना आळस, कामचुकारपणा, भ्रष्टाचार, फसवणूक, दिशाभूल अशी नावे द्यायची त्यापासून मुक्त होण्याचा संकल्प करीत त्या पुतळ्याची होळी पेटवायची. लोक जमलेले असतातच. त्यांना पर्यावरणाचे महत्त्व थोडक्यात समजावून सांगायचे आणि सर्वांनी मिळून स्त्री सन्मानाच्या घोषणा बुलंदपणे द्यायच्या. असे शहीद डॉ. नरेंद्र दाभोळकर सांगायचे. आज व्यसनमुक्तीची होळी पण साजरी केली पाहिजे. नशा आणणारी विविध द्रव्यांची नावे जसे की तंबाखू, गुटखा, मावा, सितार, माणिकचंद, विमल, दारू, बिडी, सिगारेट, भांग, गांजा, चरस, ड्रग्स इत्यादी पेपर वर लिहून ती होळीत नष्ट करायची. देशात व्यसनाचे वाढते प्रमाण थांबता थांबेना. आत्ता होळीचे दिवस हे व्यसनमुक्तीसाठी संकल्पाचे पर्व असल्याचे समजून या व्यसनी पदार्थांची प्रतीकात्मक होळी करावीच. यामुळे व्यसनमुक्त नागपूर करण्याकरिता पोलिसांच्या थंडर ऑपरेशनला बळ मिळेल. आता यामध्ये नशाबंदी मंडळ महाराष्ट्र राज्य ही राज्य पातळीवरची संघटना पुढाकार घेऊन समविचारी संघटनांना सोबत घेऊन व्यसनमुक्त व पर्यावरण पूरक होळीचा उपक्रम राबवितात. म्हणूनच होळी टाळा, पर्यावरण सांभाळा. झाडे लावा, झाडे जगवा. होळी थांबवा, इंधन वाचवा अशा आधुनिक घोषणांनी दुमदुमणाऱ्या फेऱ्या देखील होळीच्या निमित्ताने काढल्या जातात. प्रथा निर्मू या नवी निराळी.. करूया अमंगळाची होळी यातून आपल्याला नशा मुक्त भारत उभा करायचा आहे. यावर्षी कोराडी शाखेने थेट सुजाण नागरिकांना आव्हान केले आहे की जे कुटुंब होळीत अन्न न टाकता ते अन्न जसे की साखरेच्या गाठ्या, नारळ, पुरणपोळीचे नैवेद्य अशी खाद्यपदार्थ अंनिस कार्यकर्त्यांच्या माध्यमातून अनाथ विद्यार्थ्यांपर्यंत देतील अशाच सुजाण नागरिकांना एक झाडाचे रोपटे देऊन होळीच्या ठिकाणी सन्मान करण्यात येईल असे आव्हान यावेळी केले आहे. बघूया किती खाद्यपदार्थ सुजाण नागरिक वाचविता ते? ज्या नागरिकांना पुरणपोळी होळीत न टाकता अनाथांना कार्यकर्त्यांच्या मार्फत द्यायची असेल त्यांनी होळी पेटविण्यापूर्वी मो. 8600145219 या मोबाईल क्रमांकावर संपर्क करावा. ■ ■

गौरव आळणे
मो. 8600145219

बॅक बेंचर्स प्रमोटेड

बॅक बेंचर्स' म्हणून शालेय जीवनात गाजलेले अनेक विद्यार्थी प्रत्यक्ष जीवनाच्या परीक्षेत मात्र यशस्वी झाल्याची उदाहरणे आसपास दिसून येतात. समोरच्या बाकावरील विद्यार्थी अगदी शांत, नीटनेटके, मोत्यासारखी अक्षर असणारे, जलद गतीने शिक्षकांच्या प्रश्नांना उत्तर देणारे, आईवडील जर प्रतिष्ठित नोकरदार, व्यावसायिक असतील तर शिक्षकांचे जरा अधिकच लाडके असणारे असतात. बॅक बेंचर्स या उलट.. तरीही बॅक बेंचर्स शाळांची गरज असते.

तीस्नेहसंमेलन, शाळेची साफसफाई, क्रीडा स्पर्धेत यशासाठीच्या कालखंडात. एरवी बॅक बेंचर्स म्हणजे शालेय परिसरातील दुर्लक्षित विद्यार्थी. काहींचा मुक्काम सातत्याने एकाच वर्गात असला तर ते इतरांपेक्षा थोराड दिसणारे. आपल्याच गँगमध्ये रमून मौजमजा लुटणारे, यांच्या शालेय उनाडक्यांच्या कथा त्यांच्याकडून ऐकणे आनंदाची पर्वणी असते. बॅक बेंचर्स गँग मधील मैत्रीभाव हेवा वाटावा असा असतो. जीवनभर ते तो टिकवून ठेवतात.

अश्या बॅक बेंचर्सच्या मनात डावलल्या जातो आहोत ही भावना घर करीत असेल काय? त्यांच्यातील या भावनेला दूर लोटण्यासाठी विविध प्रयोग काही शिक्षक आपापल्या स्तरावर करीत असतात. शिक्षणतज्ञ आग्रह करतात की, शिक्षण हसत खेळत, आनंददायी वातावरणात झाले तर मुले अधिक आत्मसात करतात. त्यांच्यातील कल्पकतेला वाव दिला तर त्या क्षेत्रात ते निश्चित यशस्वी होऊ शकतात. शिक्षकांच्या लेखी सर्व विद्यार्थी समान असतातच. तरीही सर्व विद्यार्थ्यांकडे पुरेसे लक्ष देणे शिक्षकांना शक्य होत नाही. शाळेत असणारी विद्यार्थ्यांसाठीची बैठक व्यवस्था त्यातील प्रमुख अडसर ठरते. प्राथमिक शाळेत मुले खालीच बसतात. पण पाचव्या वर्गापासून बेंच डेस्कचा वापर सरकारी अनुदानित शाळांमध्ये सुरू होतो. एखादा चित्रपट निर्माता या विषयावर लक्ष केंद्रित करून चित्रपट निर्माण करीत असेल आणि राज्य सरकार त्याला प्रोत्साहन देत असेल तर ते कल्पना आणि चित्रपटाचे यशच होय. मुलांच्या सर्वांगीण विकासावर आधारित अनेक चित्रपट आलेत. काही प्रयोगशील व्यक्तिरेखांच्या जीवनातील अनुभवांवर ते बेतलेले होते. असाच एक वेगळी कल्पना घेऊन 2024 मधे मल्याळी चित्रपट निर्माते विनेश विश्वनाथ यांनी चित्रपट निर्माण केला 'स्थानार्थी श्रीकुट्टन'. कथानक सातव्या वर्गात असणाऱ्या विद्यार्थ्यांवर केंद्रित आहे. बॅक बेंचर श्रीकुट्टन क्लास मॉनिटर होण्यासाठी वर्गात निवडणूक लढवतो. शिक्षकाच्या आवडत्या विद्यार्थ्यांचा पराभव करून निवडून येतो आणि निवडून आल्यावर निर्णय घेतो की शाळेतील बैठक व्यवस्थेत बदल करायचा. तो सर्व बाकड्यांना ' U ' आकारात सेट करतो. त्यामुळे मागचे आणि पुढचे विद्यार्थी एका समान पातळीवर येतात. त्याचे पुढे सकारात्मक परिणाम दिसून येतात. सर्व विद्यार्थ्यांमध्ये संवाद सुरू होतो. बॅक बेंचर म्हणून हिणवले जाण्यापासून सुटका होते. शिक्षक सर्व विद्यार्थ्यांवर सारखे लक्ष पुरवू शकतात. फळ्यावरील शिक्षकांनी लिहिलेले किंवा समजावत असलेले सर्व विद्यार्थ्यांना समान पद्धतीने दिसत असल्याने 'दिसत नाही' अशी विद्यार्थ्यांची तक्रार नसते. एका समान पातळीवर आल्याने विद्यार्थ्यांत आत्मविश्वास निर्माण होऊन आपल्या शंकाच निरसन करून घेण्यास ते पुढाकार घेतात. या प्रयोगामुळे बॅक बेंचर्स मधील दुय्यमत्वाची भावना नष्ट होण्यास सहाय्य होते. हा चित्रपट केरळचे परिवहन मंत्री के. बी. गणेश कुमार यांनी बघितला. चित्रपट बघून प्रभावित झाल्याने एका सरकारी शाळेत त्याचा प्रयोग करून बघितला. त्याचे विद्यार्थ्यांवर सकारात्मक परिणाम दिसून आले. त्यानंतर काही राज्यांनीही ही कल्पना प्रायोगिक तत्वावर आपल्या अखत्यारीतील सरकारी शाळांमध्ये अंमलात आणली. पण, केरळ सरकारने मात्र 2026 मधे अर्थात येत्या शैक्षणिक वर्षापासून त्याची सर्व शाळांमध्ये अंमलबजावणी करण्याचा निर्णय घेतला आहे. सरकारी शाळेत श्रमिक, दलित, आदिवासी, वंचित आणि आर्थिकदृष्ट्या कमजोर स्तरातील - वर्गातील मुले शिक्षण घेतात. त्यांच्या उत्कर्षासाठी निश्चितच हे स्वागतार्ह पाऊल म्हणायला हवे. केंद्र सरकारने अलीकडेच गेल्या दहा वर्षात किती सरकारी शाळा बंद झाल्या याची आकडेवारी संसदेत सादर केली. गेल्या दहा वर्षात 92000 हजार सरकारी शाळा बंद झाल्यात तर त्यापैकी चाळीस हजाराच्या वर शाळा उत्तर प्रदेश आणि मध्य प्रदेश या भाजपा शासित राज्यातील आहेत हे विशेष! शिक्षणाच्या अभावातून एका विशिष्ट विचारधारेला पूरक कट्टर अनुयायी वर्ग कसा मिळतो? याचे उत्तर या शैक्षणिक स्थितीत दडले आहे. त्या उलट केरळ सारखे शंभर टक्के साक्षर राज्य प्रयोगशीलतेतून विद्यार्थ्यांचा विकास कसा साधता येईल यासाठी प्रयत्न करतांना दिसून येते. शिक्षण प्रथम क्रमांकाच्या अजेंड्यावर आले आणि त्यासाठी पुरेशी आर्थिक तरतूद करून प्रयोगशीलता, कल्पकता आणि नाविन्यतेची कास धरली तरच प्रगती शक्य आहे. ■ ■

अनिरुद्ध कांबळे
मो.9922959770

देशातील त्यावेळची परिस्थिती व सर्वसामान्य जनतेच्या प्रश्नावर झालेला संवाद

वैराग्यमूर्ती कर्मयोगी गाडगे बाबा यांच्या 150 व्या जयंती निमित्ताने सत्तर वर्षापुर्वी पुण्यक्षेत्र पंढरपूर येथे गोरक्षण मंदिरात वैराग्य मूर्ती गाडगेबाबा व वं. राष्ट्रसंत श्री तुकडोजी महाराज यांची भेट झाली. देशातील त्यावेळची परिस्थिती व सर्वसामान्य जनतेच्या प्रश्नावर झालेला संवाद वं. महाराज - बाबा! माझी अशी कल्पना आहे की, या पंढरपूरला वारी निमित्त येणाऱ्या सर्व फडकरी, बुवा व साधु सज्जनांची एक बैठक घेऊन आजच्या परिस्थितीबद्दल परस्परांनी विचारविनिमय करावा. कारण, या समाजाचे नैतिक अधिष्ठान फारच खालावले आहे आणि त्या बरोबरच लोकांना साधे जीवनही सुखासमाधानाने जगणे कठिण झाले आहे. अशा प्रसंगी आपण काही तरी करायलाच पाहिजे. पुढे तर 'इलेक्शन' आहे. अतिशय गोंधळ होणार. म्हणूनच विचार चालला आहे हा.

संत गाडगे महाराज : हो, बरोबर आहे. मग सांगा बैठक कधी घेता? मी तयार आहे. तुमची आज्ञा असेल तर,

वं. महाराज : उद्या दुपारी किंवा सायंकाळी सर्वानुमते वेळ ठरवून घेऊ म्हणतो, आपल्याला कोणती वेळ सोयीची आहे?

श्री. गाडगे महाराज : माझी वेळ केव्हाही आहे. म्हणाल तेव्हा येईन.

वं. महाराज': ठीक आहे.

श्री गाडगे महाराज : आपल्या मंडळाचे काम चालले आहे?

वं. महाराज : मी यंदा असे केले आहे. आश्रम, शेती, गोरक्षण, शाळा, छापखाना, दवाखाना, उद्योग मंदिर इतकेच नव्हे तर माझ्या कपड्यालत्त्या पासूनही सेवा मंडळाच्या स्वाधीन केले आणि संपूर्ण प्रचारकांना समजावून सांगून एक निवडणूक घेतली. त्याप्रमाणे हे आमचे तुकारामजी गीताचार्य निवडून आले (सर्वाधिकाऱ्यांनी प्रणाम केला)

श्री गाडगे महाराज : असे काय? चांगले झाले! चांगला स्वभाव आहे यांचा. (थोडावेळ थांबून) पण एक आहे. जरी तुम्ही हे सर्व मंडळाच्या स्वाधीन केले असले तरी तुम्हाला रोज दहा मिनट तरी लक्ष दिले पाहिजे. कारण एखाद्या गावी जर सर्वाधिकारी गेले तर लोक पाच मिनट उशीरच करतील. पण जर का महाराज आले असे समजले तर मात्र हातचे ताट सरकून देऊन येतील धावत. म्हणून तुम्ही थोडे तरी लक्ष दिले पाहिजे!

वं. महाराज : हो, तसे तर माझे लक्ष राहणारच आहे म्हणा.

श्री गाडगे महाराज : हो, तेच सांगतो. नाहीतर माणूस करतो एक आणि होते भलतेच. महाराज! पैशांचा मोह मोठा खराब आहे. जो पैशातून वाचतो तो आगीतून बचावला म्हणून समजा! लोकांचे मन जाग्यावर नाही. आज एक माणूस भिकारी दिसतो, उद्या थोच छूमंतर केल्यासारखा एकदम श्रीमंत होतो. काय हे सारे निढईच्या घामानेच होते म्हणतां?

वं. महाराज : खरे आहे बाबा! साधुसंतांशी देखील फसवेगिरी करायला लोक भीत नाहीत. श्री गाडगे महाराज, आता अधिक कायले. नगरकडचीच गोष्ट आहे. 'गाडगे महाराजांचा मी शिष्य आहे, पंढरपुराले धरमशाळा बांधाची आहे.' म्हणून एका जणाने लोकांत वर्गणी केली अन् पैसे लुबाडले. निघून गेला. एक दोस्त मिळाला मोटारचा धंदा करा म्हणून सल्ला देल्ला थो स्वतः ड्रायवर होता. झालं, निघालं दिवाळं ! पैसे गेले, मोटार गेली अन् घरदार सारे भिकेला लागले! त्याच्या घरीं आज अन्नाचा कण नाही म्हणतात. असे आहे महाराज! केले तसेक भरलेहि पण !

वं. महाराज : हे खरं आहे बाबा! पण एवढा विश्वास थोडाच करतात ते. त्यांना तर तोच धर्म आहे असं वाटतं. मंडळी दर्शनास आली. संभाषण थांबले. मंडळींतील एक जण उद्गारला - 'बाबा, आता आमचे गावास कधी दर्शन देतां?' एक वेळ महाराज येऊन गेले, तेव्हापासून गाव चांगले सुधरले. हिंसा बंद झाली, पोरांना लिहितां वाचतां येऊ लागले, व्यायामही करतां येऊ लागला. गावांत सफाई होते, फेरी निघते. भजन, प्रार्थना सारे सुरू आहे. आता दवाखाना उघडण्याचा विचार आहे. पार्ट्या नाहीत, इलेक्शन नाही.

श्री गाडगे महाराज : चांगलं आहे भजन पूजनक्षकरणं. चालू द्या! मले काय नेता? पुन्हा त्या हिलेच न्याना! मंडळी म्हणाली, बरं आहे, आपली आज्ञा. आम्ही दोन्ही एकच समजतो.

वं. महाराज : अहो! मी तर गेलोच होतो. झाड लावून आलो, भाता तुम्हीच त्याची जोपासना करायला जा. श्री गाडगे महाराज, बरं आहे! जरूर येईन मी एखाद्या वेळी! (नमस्कार करून मंडळी निघून गेली.) मध्येच कुणी उद्गारलें, महाराज इलेक्शनानं तर... गजब केला, साऱ्या गावाचा धिंगाणा झाला पहा. भांडणं काय, शिव्या काय, काही विचारु नका!

वं. महाराज : काय सांगावं! लोकांना नागरिकत्वाचे हक्कच कळत नाहीत. अन् पुढाऱ्यांना स्वतःशिवाय जनतेचं हित समजत नाही! मात्र पुरस्कार तर प्रजातंत्राचा केला जातो. निवडणूक आहे; अशा स्थितीत कसं व्हायचं? श्री गाडगे महाराज, हे पहा! पुढारी घ्या वा इलेक्शनवाले घ्या. त्याहिले आज दार नसलं तरी उद्या घर येते अन् परवा महाल होते! पहा कसा सेवा भाव आहे! या करीता हे पुढारी अन् नेते अधिकारी होण्यापूर्वी त्याहिचे फोटो घेतले पायजेत. पहिली स्थिती कायम राहील अन् मग ते आता कसे आहेत हे निरखून पाहता येईल. कोणी कारखाना उघडतो तर कोणी मील काढतो. कोणी मोटारी घेतो तर कोणी लाखो रुपयांचा व्यापार करतो. हे सारं येते कुठून? लोकाईले हे आता समजलं पाहिजे. एकरांची जमीन पंचवीस तिफना होते 7 पहा, कसा सेवाभाव आहे! या करता हे पुढारी व नेते अधिकारी होण्यापूर्वी पहिले त्यांचे फोटो घेतले पायजेत. म्हणजे पहिली स्थिति कायम राहील थे आता, आता कसे आहेत हे निरखून पाहता येईल. कोणी कारखाना उघडतो तर कोणी मील काढतो, कोणी मोटारी घेतो तर कोणी लाखो रुपयांचा व्यापार करतो! हे सारं येते कुठून? लोकाइले आता हे समजलं पायजे. वं. महाराज, बरोबर आहे. माझ्याकडे अनेक लोक याबाबत विचारण्यास येत असतात. मी तर त्यांना स्पष्ट सांगतो की, येत्या इलेक्शनमध्ये जर पंथाला, पक्षाला, संस्थेला अथवा जातीला नजरेसमोर ठेवून कोणाच्या धाकाने, पैशाच्या वा सत्तेच्या लोभाने नागरिकत्वाचे हक्क खोवून मतदान दिले गेले तर पुरस्कार करण्यांत येणाऱ्या लोकशाहीचा मागमूसह शिल्लक राहणार नाही. रामराज्य हे एक कवि स्वप्न ठरेल. अन् असा प्रयत्न जर कोणाकडूनही केला जाईल, तर ते खरे देशरक्षक नसून देशभक्षक समजले पाहिजेत; देशद्रोही म्हटले पाहिजेत, अशा महत्त्वाच्या सर्वच बाबतीत सर्व संतांकडून जनतेला योग्य मार्गदर्शन केले जाणे जरूरीचे आहे. 'देश काल समयावरती । ऋषि नेते होउनि येती । परिवर्तन धर्मा देती ॥ या प्रमाणे संतांनी आपले कार्य योग्य रीतीने पार पाडले तर राष्ट्राचा जीवननिकास खात्रीने होईल. यासाठीच उद्याच संत संमेलन मी ठरविले आहे. ■ ■

संवाद - संग्राहक
उत्तमराव कंकाळे
गृहमंत्री, श्री गुरुदेव सेवा मंडळ
संकलन : **रुपराव वाघ**
मो. 9665009880

कार्यकर्ता

समाजासाठी जगणारा एक चेहरा, एक आवाज, एक संघर्ष

कार्यकर्ता' हा शब्द ऐकला की डोळ्यांसमोर उभा राहतो एक जिद्दी चेहरा, मनात भीम विचारांची आग घेऊन समाज बदलाच्या मार्गावर चालणारा एक तरुण. खरे सांगायचे तर कार्यकर्ता होणे सोपे नाही. समाजासाठी एकदा घराबाहेर पाऊल टाकले की परत येणे कधी होईल, याची शाश्वती नसते. कित्येकदा आपल्या आयुष्याची राख रांगोळी करूनही कुणाचे नाव घेतले जात नाही. लोकांच्या छोट्या छोट्या तक्रारी, कुठल्याही क्षणी मागितलेला मदतीचा हात, यासाठी नेहमी तयार असतो हा कार्यकर्ता. त्याचे वैयक्तिक आयुष्य विरोधकांच्या टीका, विरोध, बदनामीत हरवून जाते. आपल्या लोकांकडूनच पाय ओढण्याचे राजकारण सहन करत, विषाचे घोट पचवत तो पुढे चालत राहतो. समाज म्हणतो, 'मोठा माणूस झालास', पण त्याचे मन मात्र विचारत राहते, 'तू किती थकलास हे कुणी विचारले का?' आई-वडिलांच्या अपेक्षा समाजाची ओढ स्वतःची स्वप्ने आणि या सगळ्यात गुदमरलेला एक कार्यकर्ता, त्याचे आयुष्य तितकेच कठीण, जितके तो लोकांसाठी सोपे करून दाखवतो. आजही उपाशी पोटी लढणारा कार्यकर्ता, व्यवस्थेशी भिडताना, केसेस अंगावर घेताना, एकच विचार मनात ठेवतो 'ही लढाई माझी नाही, माझ्या समाजाची आहे.' युवकांमध्ये आज चळवळ कमी आणि DJ जास्त दिसतो, हे वास्तव आहे. कारण पालकांनी कधी सांगितलेच नाही, 'मुलगा चळवळीत जा, समाजासाठी उभा' त्यांना हवी असते नोकरी आणि सुखी आयुष्य, पण समाजाचे ओझे मात्र कोणीतरी दुसऱ्याने उचलावे अशी अपेक्षा. आज चळवळ चालवणारे बहुसंख्य गरिब घरातील युवक आहेत. ज्यांना संविधान आणि आरक्षण फक्त हक्क नव्हे तर अस्तित्वाचा प्रश्न वाटतो. पण पोट भरलेल्यांना चळवळीची गरजच जाणवत नाही. संविधानाचे संरक्षण, समाजाचे उत्थान, ही जबाबदारी आज फार थोड्या जिद्दी युवकांनी उचलली आहे. बाकी तर नेत्यांच्या, वक्त्यांच्या आणि सेल्फी योद्ध्यांच्या गर्दीत विचार हरवून जातो. काहींच्या मुलांना चळवळीचे 'च' माहीत नसते, कारण ते परदेशात असतात आणि देशात उरतात ते फक्त लढणारे काही कार्यकर्ते, त्यांच्या डोळ्यात समाजाचे स्वप्न घेऊन. कधी कधी हे कार्यकर्तेही थकतात, मनात येते सगळे सोडून द्यावे. पण मग आतून एक आवाज येतो, 'जर तूच थांबलास तर पुढचे पिढी तुला दोष देईल.' आणि मग तो पुन्हा उठतो, पुन्हा लढतो, कारण त्याचे आयुष्यच लढाई आहे. समाजाला महापुरुष हवे असतात, पण आपल्या घरातून नाही. त्यांना हवी असते आरामाची खुर्ची. पण हा कार्यकर्ता मात्र आपल्या घामाने समाजाला दिशा देतो, अंधारात दिवा पेटवतो. हा कार्यकर्ता आहे फक्त एक व्यक्ती नाही, तर संघर्षाचे प्रतीक, आशेचा किरण आणि परिवर्तनाची चळवळ आहे. ■ ■

हर्षल डांगे
मो. 9284528601

स्वाभिमानाचे स्मरणशिल्प -९१

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा शेगाव, जिल्हा बुलडाणा

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा पुतळा मेनरोड पाचगणी मेन रोड वर नगरपरिषदचे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर उद्यान येथील आहे. पाचगणी महाबळेश्वर हे थंड हवेचे ठिकाण व ऐतिहासिक शहर आहे. छ. शिवाजी महाराज व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या चळवळीतील महत्त्वाचे शहर आहे. येथे दिनविशेष विधायक कार्यक्रम साजरा करतात.

संवाद मित्र, कपिल नारनवरे
मो. 9370773608

संत गाडगेबाबा जयंतीचे औचित्य साधत

आसान्या फाउंडेशनच्या सांस्कृतिक केंद्राचे उद्घाटन

गडचिरोली : आसान्या फाउंडेशन मागील काही वर्षापासून समाजातील वंचित घटकांसाठी वेगवेगळ्या क्षेत्रात कार्य करत आहे. यामध्ये प्रामुख्याने गरीब विद्यार्थ्यांना शिक्षणासाठी आर्थिक मदत करणे, गरीब होतकरू विद्यार्थ्यांसाठी राहण्याची व्यवस्था करणे, परदेशात शिक्षणासाठी मदत, वृद्धाश्रम चालवणे, मोफत पशुचिकित्सा इत्यादी उपक्रम राबवीत आहे. संस्थेने गडचिरोलीतील आनंद नगर येथे आसान्या सांस्कृतिक केंद्राची उभारणी केली असून संत गाडगेबाबा जयंतीचे औचित्य साधून उत्साहपूर्ण वातावरणात लोकार्पण कार्यक्रम पार पडला. या कार्यक्रमाला उद्धघाटक म्हणून डॉ. अनिल हिरेखन कूल सचिव गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली तर अध्यक्ष म्हणून रोहिदास राऊत ज्येष्ठ पत्रकार हितवाद हे होते. प्रा. दिलीप बारसागडे गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली, उद्योजक प्रकाश शेंडे, संघमित्रा प्रकाश शेंडे, विचार मंचावर उपस्थित होते. डॉ. हिरेखन यांनी आसान्या फॉउंडेशन समाजातील वंचित घटाकांच्या सामाजिक व आर्थिक उन्नतीसाठी करत असलेल्या महान कार्याबद्दल संस्थेची प्रशंसा केली. केंद्रासाठी जागा उपलब्ध करून देणाऱ्या संघमित्रा प्रकाश शेंडे व प्रकाश शेंडे यांचा सत्कार करण्यात आला.

आसान्या सांस्कृतिक केंद्र समाजासाठी स्वस्त दरात उपलब्ध केल्या जाईल. कार्यक्रमानंतर सुप्रसिद्ध समाजप्रबोधनकार संदीपलाल महाराज यांच्या कीर्तनाने उपस्थितांना मंत्रमुग्ध केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक संस्थेचे संचालक आनंद देसाई यांनी तर आभार प्रदर्शन प्रा. नागसेन शंभरकर यांनी केले. कार्यक्रमासाठी विदर्भातील आसान्या फॉउंडेशनचे कार्यकर्ते उपस्थित होते. हा कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी कमलेश खोब्रागडे, धम्मराव दुर्गामवार, सिद्धार्थ मेश्राम, विजय पाटील व इतर कार्यकर्ते यांनी परिश्रम घेतले.

व्यवस्थेला दांभिकतेविषयी प्रश्न विचारणारी बंडखोर कविता

सुचिता खल्लाळ : कवी किशोर कवठे यांच्या 'अरण्यदीक्षा' कवितासंग्रहाचे प्रकाशन

चंद्रपूर : 'अरण्यदीक्षा' या कवितासंग्रहात कवीची भूमिका स्वतःच्या जगण्याच्या केंद्रस्थानी आहे. काळ, अस्तित्व आणि अवकाश यांविषयीचे अनुभव कवी किशोर कवठे प्रामाणिकपणे कवितेतून मांडतात. दुर्लक्षित विषयांवर गहन चिंतन करत सभोवतालच्या नाटकी जगात प्रतिमा, भाषा आणि आशयसौंदर्याच्या माध्यमातून अस्सलतेने उतरलेली ही कविता व्यवस्थेच्या दांभिकतेविषयी प्रश्न विचारणारी बंडखोर कविता आहे, असे प्रतिपादन नांदेड येथील प्रसिद्ध लेखिका व समीक्षक सुचिता खल्लाळ यांनी केले. अक्षर साहित्य कला प्रतिष्ठान आयोजित व स्तंभ पब्लिशिंग हाऊस प्रकाशित राजुरा येथील सुप्रसिद्ध कवी किशोर कवठे यांच्या 'अरण्यदीक्षा' या काव्यसंग्रहाचा प्रकाशन व लोकार्पण सोहळा नुकताच चंद्रपूर येथे पार पडला. यावेळी प्रमुख भाष्यकार म्हणून सुचिता खल्लाळ बोलत होत्या. सुनील नामदेव कवठे यांच्या हस्ते काव्यसंग्रहाचे लोकार्पण करण्यात आले. अध्यक्षस्थानी साहित्य अकादमी अनुवाद पुरस्कार

विजेते विख्यात कवी व संपादक प्रफुल्ल शिलेदार होते. अतिथी म्हणून प्रसिद्ध कवी व रेखाचित्रकार प्रमोदकुमार अणेराव आणि किशोर मुगल उपस्थित होते.

कवी किशोर कवठे यांची कविता इथल्या जमिनीशी घट्ट नाते सांगणारी असून स्वतःशी विश्वासार्हता निर्माण करणारी आहे. आपल्या भूगोलाची जाणीव ठेवत जागतिक पर्यावरणाचा विचार करणारी ही कविता नव्या जगाची किरणे प्रतिबिंबित करते. निसर्गाकडून दीक्षा घेण्याची गरज अधोरेखित करणारी ही महत्त्वपूर्ण कविता असल्याचे मत अध्यक्षस्थानावरून प्रफुल्ल शिलेदार यांनी मांडले. जगण्याची व लेखनाची अद्वैत भूमिका आणि समष्टीला समजून घेण्याची वृत्ती यामुळे कवितेतून संयत अंतःस्वर उमटल्याचे प्रमोदकुमार अणेराव यांनी सांगितले. तर आशय आणि अभिव्यक्तीच्या अंगाने कवठे यांची कविता मोठ्या उंचीची असल्याचे किशोर मुगल यांनी नमूद केले.

यावेळी कवठे यांच्या कवितांचे प्रभावी अभिवाचन प्रवीण तुरानकर, अर्चना जुनघरे, गीता रायपूरे व राजेश देवाळकर यांनी केले. 'अरण्यदीक्षा' हा कवितासंग्रह मराठी साहित्यविश्वात महत्त्वाची भर घालणारा ठरेल, असा विश्वास मान्यवरांनी व्यक्त केला. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक अविनाश पोईनकर यांनी केले. संचालन नरेशकुमार बोरीकर यांनी केले तर आभार सुरज दहागावकर यांनी मानले. कार्यक्रमाला मोठ्या संख्येने साहित्यप्रेमी उपस्थित होते.

सुखदेव पाटील स्मृतीदिनानिमित्त 4 मार्चला विधानचर्चा व कवीसंमेलन

अमरावती : सुखदेवराव पाटील स्मृती प्रतिष्ठान अमरावती व साप्ताहिक वज्जी संदेश परिवार बडनेरा-अमरावतीच्या वतीने कार्यकर्त्याला डोळ्यातल्या बुबुळासारखे जपले पाहिजे, यावर विधानचर्चा व कवी संमेलनाचे आयोजन यश पॅलेस मंगलधाम पुलाजवळ छत्री तलाव रोड अमरावती येथे दि. 4 मार्च 2026 रोजी बुधवारी सकाळी 10:30 वा. करण्यात आलेले आहे. सुखदेवराव पाटील स्मृती प्रतिष्ठान अमरावतीच्या वतीने आयोजित या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉ. बी.आर. वाघमारे (माजी परीक्षा नियंत्रक संगाबा अमरावती) उद्घाटक डॉ. मा.प. थोरात, आंबेडकरी भाष्यकार तथा ज्येष्ठ विचारवंत अमरावती. तर प्रमुख अतिथी म्हणून प्रा. डॉ. सीमा मेश्राम, अध्यक्ष, अखिल भारतीय आंबेडकरी साहित्य संस्कृती व संवर्धन महामंडळ अमरावती, तसेच साप्ताहिक वज्जीसंदेशचे उपसंपादक आर. एस. तायडे आदी मान्यवर उपस्थित राहणार आहेत. उद्घाटकीय सत्राचे संचालन सुप्रसिद्ध कवी संजय मोखडे, प्रास्ताविक प्रा. वासुदेव मनवर, तर आभार प्रदर्शन अतिश पाटील करतील. स्वागत गीत सुप्रसिद्ध गायिका संगीता राऊत तर त्रिशरण पंचशील रमाई बहुउद्देशीय महिला मंडळ, सम्यक कॉलनी, दि ग्रेटर कैलास नगर अमरावती आणि रमाबाई उपासिका बहुजन महिला मंडळ जनता कॉलनी नंबर 2, नवदुर्गा नगर, अमरावती घेणार आहेत. दुसऱ्या सत्रामध्ये आंबेडकरी पथनाट्यकार तथा ज्येष्ठ कवी तसेच गाथा प्रकाशनचे संचालक विलास थोरात यांच्या अध्यक्षतेखाली कवी संमेलनाचे आयोजन करण्यात आले असून, या कवी संमेलनाला प्रमुख अतिथी म्हणून ज्येष्ठ कवी प्रभाकर गंभीर हे उपस्थित राहतील तसेच सहभागी कवी म्हणून डॉ. नंदा तायवाडे, माया वासनिक, दिगंबर झाडे, प्रा. हेमंत सावळे, संजय मोखडे, आर.एस. तायडे, प्रा. बबन इंगोले, पुष्पा बोरकर, प्रा. निर्मल काळबांडे, प्रा. गणेश लांडगे, पुरुषोत्तम डोंगरे, राजकुमार सोनटक्के, प्रमिला शेंडे, वासुदेव डोंगरे, सिद्धार्थ दाभाडे आदी मान्यवर कवी असून, या कवी संमेलनाचे संचालन कवयित्री प्रा. दिपाली गवई करणार आहेत. तर आभार प्रदर्शन धर्मशिल गेडाम हे करणार आहेत. याप्रसंगी एक हात मदतीचा या कार्यक्रमांमध्ये गरजवंतांना पुस्तक भेट देण्यात येणार आहेत. याप्रसंगी मेत्ता बहुउद्देशीय संस्था संचालित डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर अभ्यासिकेचे संचालक, धम्मप्रचारक तथा वृत्तपत्र लेखक सुरेंद्र घरडे उपस्थित राहतील. कार्यक्रमाचे आभार प्रदर्शन सुचित पाटील करतील तसेच सुखदेव पाटील यांच्या जीवन कार्यावर आधारित विशेषांक प्रकाशित करण्यात येणार आहे. या कार्यक्रमाला समाज बांधवांनी बहुसंख्येने उपस्थित राहण्याचे आवाहन स्मृतीशेष सुखदेव पाटील स्मृती प्रतिष्ठान अमरावती यांनी केले आहे.

राष्ट्रसंत गाडगेबाबांच्या 150 व्या जयंतीनिमित्त आयोजित

दुसऱ्या ज्येष्ठ नागरिक परिषदेत वैचारिक बांधिलकीला नवी ऊर्जा

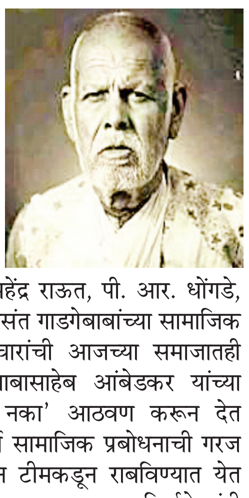

नागपूर : 'कहीं हम भूल न जायें' अभियानांतर्गत राष्ट्रसंत गाडगेबाबा यांच्या 150 व्या जयंतीनिमित्त 'दुसऱ्या ज्येष्ठ नागरिक परिषदे'चे एक दिवसीय आयोजन डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर कॉन्फरन्स हॉल, उरुवेला कॉलनी, वर्धा रोड, नागपूर येथे केले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी ॲड. अतुल पाटील हे होते. आपल्या अध्यक्षीय भाषणात त्यांनी ज्येष्ठ नागरिकांची भूमिका केवळ आठवणींपुरती मर्यादित न राहता सामाजिक जाणीवेचे वाहक म्हणून असावी, असे प्रतिपादन केले. तसेच डॉ. बाबासाहेबांनी दिलेल्या अंतिम संदेशाप्रती कटिबद्ध राहण्याचे प्रखर आवाहन त्यांनी उपस्थितांना केले. यावेळी प्रमुख मार्गदर्शक प्रा. महेंद्र राऊत, पी. आर. धोंगडे, मिलिंद वासनिक आणि रमेश गजभिये उपस्थित होते. वक्त्यांनी राष्ट्रसंत गाडगेबाबांच्या सामाजिक प्रबोधनावर आधारित जीवनदर्शनाचा उल्लेख करत त्यांच्या विचारांची आजच्या समाजातही तितकीच उपयुक्तता असल्याचे नमूद केले. वक्तयांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या ऐतिहासिक आवाहनाची 'जागृतीची ज्योत कधीही विझू देऊ नका' आठवण करून देत समाजातील अज्ञान, अंधश्रद्धा आणि विषमता याविरुद्ध सातत्यपूर्ण सामाजिक प्रबोधनाची गरज अधोरेखित केली. या दिशेने 'कहीं हम भूल न जायें' अभियान टीमकडून राबविण्यात येत असलेल्या व्यापक उपक्रमांचे कौतुक करण्यात आले.कार्यक्रमाची प्रस्तावना रामराव किर्तने यांनी केली. संचालन इंजि. बाळु रत्नपारखी यांनी केले तर आभार प्रदर्शन ॲड. अश्विनी मून यांनी केले.कार्यक्रमास मोठ्या संख्येने ज्येष्ठ नागरिक व सामाजिक कार्यकर्ते उपस्थित होते. या आयोजनामुळे सामाजिक जागरूकता आणि वैचारिक बांधिलकीला नवी ऊर्जा प्राप्त झाली.

महत्वाचे

भंडारा येथे राज्यस्तरीय वधु-वर परिचय मेळावा 1 मार्चला

नागपूर : राज्यस्तरीय वधू-वर परिचय मेळाव्याचे आयोजित बुद्धिस्ट मंगल परिणय ग्रूप, भंडारा शहरामध्ये दि.1 मार्च रोजी रविवारी दुपारी 12 ते 4 या वेळेत भंडारा शहरांमध्ये शिवम रेस्टोरेन्ट, दुसरा माळा भंडारा बस स्टापजवळ आयोजित केला आहे. या कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे प्रमोद सोमकुवर, उमाकांत सोमकुवर, नरेश गायकवाड, श्रीधर सोमकुवर राहतील. बुद्धिस्ट मंगल परिणय नागपूर, नरेश गायकवाड सहयोग कल्याणकारी बहुउद्देशिय संस्था, नागपूर, याचा लाभ सर्वांनी घ्यावा, असे आवाहन संस्थेचे अध्यक्ष प्रमोद सोमकुवर यांनी भंडारा शहरामध्ये केले आहे, असे अध्यक्ष प्रमोद सोमकुवर यांनी सांगितले.

महाराष्ट्र अंनिसची हिंगणा शाखा कार्यकारणीची निवड

हिंगणा : महाराष्ट्र अंधश्रद्धा निर्मूलन समिती हिंगणा शाखेची बैठक नगरसेवक दादाराव मुडे यांचे निवासी माजी जिल्हा प्रधान सचिव नलिनी शेरकुरे यांच्या अध्यक्षतेखाली झाली. बैठकीमध्ये सखोल चर्चेअंती शाखा अध्यक्ष दीपक रामटेके, उपाध्यक्ष शालिनी बालपांडे, कार्याध्यक्ष अरुणा शेंडे, प्रधान सचिव दादाराव मुडे, विविध उपक्रम राजरतन वानखेडे, वैज्ञानिक जाणिवा पुरुषोत्तम शेरकुरे, बुवाबाजी संघर्ष शितल सोनवणे, युवा सहभाग कार्यवाह विकी कनोजे, महिला सहभाग भूमिका मंडपे, सांस्कृतिक अभिव्यक्ती प्रतिभा पटले, मानसिक आरोग्य सुनील चौरागडे, जात पंचायत सुचिता चामाटे, जोडीदाराची विवेकी निवड अर्चना गोमासे आदी कार्यकर्त्यांची विभागनिहाय निवड करण्यात आली. बैठकीला निरीक्षक म्हणून जिल्हा कार्याध्यक्ष गौरव आळणे उपस्थित होते.बैठकीचे संचालन प्रधान सचिव दादाराव मुडे यांनी केले, आभार शाखा कार्याध्यक्ष अरुणा शेंडे यांनी मानले.

कळमेश्वर येथे संत गाडगेबाबा यांना अभिवादन

नागपूर : वैराग्य मुर्ती संत गाडगेबाबा यांच्या 150 व्या जयंती निमित्त बहुजन रिपब्लिकन सोशालिस्ट पार्टी व बामसेफ तर्फे जयंतीचा कार्यक्रम देविदास मडावी यांचे अध्यक्षतेखाली घेण्यात आला. याप्रसंगी अतिथी सुधिर केळझरे, (सेवानिवृत्त शिक्षक), गौतम जांभूळकर, सेवा निवृत्त (एच.एम.) लक्ष्मण गायकवाड, अध्यक्ष (बीआरएसपी कळमेश्वर), दिपक मेश्राम, (भारत मुक्ती मोर्चा बामसेफ) अरुण सहारे, विदर्भ अध्यक्ष भारतीय बहुजन साहित्य कला अकादमी हे होते. अतिथीच्या हस्ते संत गाडगेबाबा यांच्या प्रतिमेला पुष्पहार अर्पण केला. याप्रसंगी गौतम जांभुळकर, आपल्या भाषणात म्हणाले की, भुकेल्यांना अन्न द्या, तहानलेल्यांना पाणी द्या, उघड्या नागड्यांना वस्त्र द्या, बेघरांना आसरा द्या, निराश झालेल्या लोकांना हिंमत द्या. गरीब मुलांना शिक्षण द्या, अंध, अपंग यांना औषध द्या, मुक्या प्राण्यांना अभय द्या, गरीबांचे लग्न लावून द्या, बेकारांना रोजगार द्या. हाच रोकडा धर्म आहे. असे निक्षून सांगणारे कर्मयोगी अंधश्रद्धेचे कर्दनकाळ जेवणाचे भांडे विका, पण लेकरांना शाळेत शिकवा असे ठणकाऊन सांगणारे कर्मयोगी संत गाडगेबाबा होते. कार्यक्रमाचे संचलन प्रबोधनकारी गायक अरुण सहारे यांनी केले. कार्यक्रमाला बरीच मंडळी उपस्थित होती.

आनंदवस्तीत संत गाडगे महाराज जयंतीनिमित्त बार्टीच्या योजनांची माहिती

नागपूर : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, बार्टीच्या वतीने नागपूर येथील सीताबर्डी परिसरातील आनंदवस्ती येथे संत गाडगे महाराज जयंती साजरी करण्यात आली. सामाजिक प्रबोधन, स्वच्छता, शिक्षण आणि समता यांचा संदेश देणाऱ्या संत गाडगे महाराजांच्या कार्याचा स्मरणोत्सव म्हणून हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. या उपक्रमाद्वारे बार्टी संस्थेच्या विविध संशोधन, प्रशिक्षण व कौशल्य विकास योजनांची माहिती स्थानिक नागरिक, विद्यार्थी व पालकांपर्यंत पोहोचविण्यात आली.कार्यक्रमाची सुरुवात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व संत गाडगे महाराज यांच्या प्रतिमांना माल्यार्पण करून करण्यात आली. त्यानंतर भारतीय संविधानाच्या प्रास्ताविकेचे सामूहिक वाचन केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक शीतल गडलिंग यांनी केले.

सुनीता झाडे यांनी बार्टीच्या योजनांचा लाभ समाजातील शेवटच्या घटकापर्यंत पोहोचविण्यासाठी संस्थेची कटिबद्ध

भूमिका अधोरेखित केली. अनुसूचित जातीतील विविध उपगटांवर बार्टीमार्फत सुरू असलेल्या संशोधन प्रकल्पांविषयी खुशाल ढाक यांनी माहिती दिली. या संशोधनाच्या माध्यमातून सामाजिक, शैक्षणिक व आर्थिक स्थितीचा अभ्यास करून धोरणनिर्मितीस पूरक माहिती उपलब्ध होत असल्याचे त्यांनी सांगितले.टाटा स्ट्राईव्हचे प्लेसमेंट ऑफिसर रुपेश मडके यांनी बार्टीच्या सहकार्याने राबविण्यात येणाऱ्या कौशल्य विकास प्रशिक्षण कार्यक्रमांची माहिती दिली. उद्योगाभिमुख अभ्यासक्रम, रोजगाराभिमुख प्रशिक्षण व व्यक्तिमत्त्व विकास या माध्यमातून युवकांना रोजगारक्षम बनविण्याचा प्रयत्न होत असल्याचे स्पष्ट केले.तुषार सूर्यवंशी यांनी संत गाडगे महाराजांच्या स्वच्छता, अंधश्रद्धा निर्मूलन व सामाजिक समतेच्या विचारांचा परामर्श घेत आजच्या काळातील त्यांची उपयुक्तता विशद केली. बार्टीचे सहाय्यक प्रकल्प व्यवस्थापक अनिल वाळके यांनी बार्टी तसेच समाजकल्याण विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध योजनांची सविस्तर माहिती दिली. कार्यक्रमाचे संचालन धीरेंद्र घुगरे यांनी केले, तर आभार प्रदर्शन नागेश वाहुरवाघ यांनी केले. कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनासाठी शैलेश मडके, समय बागडे व ओमप्रकाश धारुकर, सरीता महाजन यांनी विशेष परिश्रम घेतले. या कार्यक्रमास भंते आनंद, करुणा वैरागडे, सीमा नगराळे, वर्षा नगराळे, ललिता मेश्राम तसेच मोठ्या संख्येने विद्यार्थी, पालक व स्थानिक नागरिक उपस्थित होते.

सिकलसेल आरोग्य शिबीर म्हणजेच रुग्णांची नि: स्वार्थ सेवा

कुरखेडा : मानव सेवा हीच खरी ईश्वरसेवा हे विचार अंगिकारून कुरखेडा येतील आरोग्यधाम संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. रमेश कटरे यांनी 205 ला सामाजिक संस्था स्थापन केली आणि या संस्थेच्या माध्यमातून जिल्ह्यात असलेली सिकलसेलची गाथा व मानवी जीवनावर होणारे परिणाम, आर्थिक, सामाजिक, समाज कसा जगतो, आदिवासी, गोर, गरीब, मागासवर्गीयात सिकलसेचे रुग्ण आजारी जीवन कसे

जगतात त्यांची समाजात दयनीय अवस्था बघायला मिळत असते. हीच त्यांची अवस्था बघून डॉ. रमेश कटरे रुग्णासाठी पुढाकार घेऊन मोफत शिबीराचे आयोजन करतात आणि त्याच शिबीरात त्यांना मोफत औषध, उपचार देतात, हे एक सामाजिक कार्य नसून पुण्याचे कार्य करत आहेत. नेहमीच प्रमाणे दि. 24 तारखेला गुरुदेव सेवा मंडळ कुरखेडा येथे त्यांनी सिकलसेल आरोग्य शिबीराचे आयोजन केले होते. या कार्यक्रमाचे उद्घाटक व मार्गदर्शक म्हणून डॉ. शैलेश बांबोर्डे हिमेटोलोजीस्ट तज्ञ मुंबई, अध्यक्ष डॉ. सचिन कवाडकर, भिषक वैद्यकिय अधिकारी उपजिल्हा रुग्णालय कुरखेडा, विशेष अतिथी डॉ. अशोक गहाणे तालुका आरोग्य अधिकारी, सुनील सातपुते अध्यक्ष सिकलसेल सेवाभावी संस्था चंद्रपूर, साहित्यिक, सामाजिक कार्यकर्त्या संगीता ठलाल, भाकरे, पुष्पा कटरे तसेच मंचावर पाहुणे उपस्थित होते. डॉ. शैलेश बांबोर्डे यांनी सिकलसेल आजारावर मोलाचे मार्गदर्शन केले, सुनील सातपुते तसेच सामाजिक कार्यकर्त्या संगीता ठलाल यांनीसुद्धा मार्गदर्शन केले. आरोग्यधाम संस्थेच्या वतीने संगीता ठलाल यांचे साहित्यिक व सामाजिक कार्याची दखल घेऊन पुष्पगुच्छ, शाल, श्रीफळ देऊन त्यांचा सत्कार करण्यात आला. त्यावेळी सिकलसेलचे रुग्ण व आरोग्यधाम संस्थेचे पदाधिकारी बहुसंख्येने उपस्थित होते. प्रास्ताविक, आयोजन डॉ. रमेश कटरे यांनी केले तर संचालन आणि आभार रोहित लाडे केले.

'महाज्योती' येथे राष्ट्रसंत गाडगे बाबा यांची जयंती साजरी

नागपूर : महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती), नागपूर येथे सोमवारी महान संत, थोर कीर्तनकार आणि समाजप्रबोधनाचे अखंड दीप असलेले राष्ट्रसंत गाडगे बाबा यांची 150 वी जयंती उत्साहात साजरी करण्यात आली. कार्यक्रमाची सुरुवात 'महाज्योती'चे व्यवस्थापकीय संचालक मिलिंद नारिंगे यांच्या हस्ते राष्ट्रसंत गाडगे बाबा यांच्या प्रतिमेस अभिवादनाने झाली. याप्रसंगी मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी प्रशांत वावगे, लेखाधिकारी रश्मी तेलेवार, सहाय्यक लेखाधिकारी वर्षा अहिर तसेच प्रकल्प संचालक कुणाल शिरसाठे यांची प्रमुख उपस्थिती लाभली.

यावेळी मार्गदर्शन करताना मिलिंद नारिंगे यांनी राष्ट्रसंत गाडगे बाबा यांच्या कार्याचा गौरव करत त्यांच्या विचारांची आजच्या समाजासाठी असलेली प्रेरणा अधोरेखित केली. कार्यक्रमाला प्रकल्प व्यवस्थापक विकास गडपायले, प्रकल्प अधिकारी विकास तिळगुळ, मयूर चव्हाण, पंकज पचारे, कार्यालयीन अधिक्षक शुभम वैलथरे यांच्यासह महाज्योतीचे अधिकारी, कर्मचारी, विद्यार्थी आणि माजी विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

संविधान परिवारच्यावतीने लाडू वाटून कर्मयोगी संत गाडगेबाबांची जयंती साजरी

नागपूर : कर्मयोगी संत गाडगेबाबा यांची 150 वी जयंती संविधान परिवार व धोबी समाज विकास बहुउद्देशीय संस्थाच्यावतीने लाडू वाटून साजरी केली. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष धोबी समाज विकास बहुउद्देशिय संघटनेचे. संजय चौधरी होते. अतिथी म्हणून नगरसेवक मनोज साबळे, हेमंत चौधरी, रमेश पिसे, संविधान जागरचे डॉ. माधवराव जांभूळे. माजी न्या. नरेश बनसोड, संविधान परिवाराचे मुख्य संयोजक प्रा. राहुल मून यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक आणि संचालन केले. प्रा. राहुल मून यांनी आपल्या प्रास्ताविक भाषणात संत गाडगेबाबा यांच्या जीवनावर प्रकाश टाकला. संत गाडगेबाबा महाराज यांनी पाखंडवाद, अंधश्रद्धा, देव नाकारलेला आहे. त्यांनी वंचितांच्या मनामध्ये सत्तेची ज्योत पेटवलेली आहे. अशा

महान महामानवास संविधान परिवाराच्या वतीने कोटी कोटी प्रणाम कार्यक्रमाचे अध्यक्ष संजय चौधरी, धोबी समाज विकास बहुउद्देशीय संस्था यांनी शासनाला असे आवाहन केले की संत गाडगे महाराज यांच्या नावाने शासकीय महामंडळ निर्माण व्हावे. जेणेकरून धोबी समाजाच्या आर्थिक सामाजिक शैक्षणिक जीवनामध्ये बदल होईल व कर्मयोगी संत गाडगेबाबा महाराज यांना भारतरत्न प्रदान करावे अशी विनंती केली. कार्यक्रमाला मोठ्या संख्येने कार्यकर्ते उपस्थित होते. नगरसेवक मनोज साबळे, प्राध्यापक रमेश पिसे, डॉ. जांभळे, कविता हिंगणीकर, दिलीप बागेश्वर, सिद्धार्थ कांबळे, सुरेश तामगाडगे, प्रदीप नारायणी, राजू चव्हाण, दिनेश वाघमारे, मुकेश शर्मा, हेमंत चौधरी, प्रशांत ढाकणे, मंगेश पगारे, सुनील सोनटक्के, सिद्धार्थ पात्रे, विनोद मेश्राम, मुकुंदा दूधमोगरे, राजू गायकवाड, मनोज चौरे, मच्छिंद्र साळ्वे, दामोदर धर्माळे, नरेश खडसे, सिद्धार्थ कांबळे, संजय रामटेके, जितेंद्र जिभे, सचिन वैद्य, प्रमोद मून, सुरेश गाणार, राजेंद्र गणवीर, राजेंद्र साठे इत्यादी अनेक कार्यकर्ते मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

एम.बी. पटेल महाविद्यालयात 27 फेब्रुवारला राष्ट्रीय परिषद

सालेकसा : गोंदिया शिक्षण संस्थाद्वारा संचालित मनोहरभाई पटेल महाविद्यालय सालेकसा येथे आदिवासी इतिहास, साहित्य, संस्कृती, राजकारण, आर्थिक परिस्थिती व पर्यटन या विषयावर दि.27 फेब्रुवारी 2026 ला शुक्रवारला आंतरभाषीय राष्ट्रीय परिषदेचे आयोजन करण्यात आले आहे. या परिषदेचे उद्घाटन गोंदिया शिक्षण संस्थेचे सचिव राजेंद्र जैन करणार असून, अध्यक्ष डॉ. सुनिता जैन, प्रमुख अतिथी प्रभाकर दोनोडे, प्राचार्य डॉ. बी. के. जैन राहणार असून प्रमुख वक्ते रायपूरच्या डॉ. रिया जैन आहेत. प्रथम सत्रात अध्यक्ष संजय तवाडे असून प्रमुख वक्ते राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाचे अधिष्ठाता डॉ. श्याम कोरेटी तर दुसऱ्या सत्रात प्राचार्य डॉ. एस. एन. मूर्ती अध्यक्ष असून गोंडी भाषा साहित्यिका उषाकिरण आत्राम यांचे मार्गदर्शन लाभणार आहे. या परिषदेला यशस्वी करण्याचे आवाहन डॉ. वर्षा गगने, प्रा. भगवान साखरे, डॉ. आर. यु. गायकवाड, डॉ. नामदेव हटवार, डॉ. परिमल डोंगरे, डॉ. अश्विन खांडेकर, ग्रंथपाल अरविंद भगत, प्रा. वाय. आर. जोगी, डॉ. बाबुसिंग राठोड, डॉ. लक्ष्मण पेटकुले, प्रा. मनोहर वाघेरे यांनी केलेले आहे.

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648